

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1934.

Andra kammaren.

Nr 34.

Fredagen den 11 maj.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 4 innevarande maj.

§ 2.

Föredrogs samt hänvisades till statsutskottet herrar *Thorells* och *von Seths* på kammarens bord liggande motion nr 648.

§ 3.

Vidare föredrogs, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtande nr 16, statsutskottets memorial och utlåtanden nr 105—110 och sammansatta stats-, bevillnings- och bankoutskottets utlåtande nr 1.

§ 4.

Härefter föredrogs vart för sig bankoutskottets memorial:

nr 39, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande punkten 5 av bankoutskottets utlåtande nr 35, i anledning av vissa framställningar rörande pensioner eller understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer m. fl.; och

nr 40, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande punkten 1 mom. 1), 8) och 10) av bankoutskottets utlåtande nr 37, i anledning av väckta motioner rörande understöd från Vadstena krigsmanshuskassa åt visst f. d. indelt manskap m. m.

De i dessa memorial föreslagna voteringspropositionerna blevo av kammaren godkända.

§ 5.

Sluligen föredrogs, men blevo ånyo bordlagda bankoutskottets utlåtanden nr 41—43.

§ 6.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från statsutskottet:

nr 229, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till luftfartslånefonden;

nr 230, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till studielånefonden; och

Andra kammarens protokoll 1934. Nr 34.

nr 231, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till lånefonden för ackordslån och förlagslån åt hantverkare;

från bevillningsutskottet:

nr 246, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående upphörande av särskilda avgifter och tjänstbarheter till städer för vissa staten tillhöriga fastigheter;

nr 247, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i gällande bestämmelser rörande lokal postförsändelse;

nr 248, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i vissa postavgifter; och

nr 249, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående postverkets ansvarighet för försändelser och medel, som mottagits till postbefordran;

från första lagutskottet:

nr 243, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av av 2 § lagen den 30 maj 1916 (nr 156) om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag m. m.;

nr 244, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om bulvanförhållande i fråga om aktier i vissa bolag; och

nr 245, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om blodundersökning i brottmål; samt

från andra lagutskottet:

nr 250, i anledning av väckt motion angående vissa ändringar i lagen om försäkring för olycksfall i arbete; och

nr 251, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 12 juni 1885 (nr 27) angående lösdrivares behandling m. m., dels ock en i ämnet väckt motion.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes:

sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottets utlåtande, nr 1, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder till jordbrukets stödjande, dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående viss utsträckning av Kungl. Maj:ts befogenhet att meddela förordnande jämlikt 1 § förordningen den 26 juni 1933 (nr 405) om accis å margarin, m. m., dels ock i dessa och andra närstående ämnen väckta motioner; samt

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 30, i anledning av väckta motioner angående ändring av lagstiftningen rörande värnpliktiga, vilka hysa samvetsbetänkligheter mot värnpliktstjänstgöring;

nr 31, i anledning av väckta motioner om viss ökning av antalet värnpliktiga, som skola uttagas till linjetjänst; och

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av § 43 mom. 1 värnpliktslagen den 12 juni 1925 (nr 337).

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:
 herr *Wikström* under 3 dagar fr. o. m. den 12 maj,
 » *Pehrsson* i Bramstorp » 3 » » 12 » och
 » *Wallén* » den 12 maj.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.12 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Lördagen den 12 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 5 innevarande maj förda protokollen.

§ 2.

Föredrogos, men bordlades åter sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottets utlåtande nr 1 samt andra lagutskottets utlåtanden nr 30—32.

§ 3.

Vid nu skedd föredragning av andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 6, i anledning av väckt motion angående överförande i statens ägo av den skattepliktiga maltdrycksindustrien med tillhörigheter blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 4.

Till avgörande företogs andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 7, i anledning av väckt motion angående införande av förhandlingsordning för statens tjänstemän.

Ang. förhandlingsordning för statens tjänstemän.

I förevarande utlåtande, avgivet över en av herr *Lundqvist m. fl.* inom andra kammaren väckt motion, nr 374, angående införande av förhandlingsordning för statens tjänstemän, hemställde andra kammarens tredje tillfälliga utskott, att andra kammaren för sin del måtte besluta, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande förhandlingsordning för statens tjänstemän och framläggande för riksdagen av det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr *Werner* i Höjen: Herr talman! Under vanliga förhållanden brukar det icke vara någon tacksam uppgift att som enskild ledamot av kammaren angripa ett utskottsutlåtande och särskilt när det som i detta fall olyckligtvis är enhälligt. Emellertid anser jag den föreliggande frågan vara av sådan

Ang. förhandlingsordning för statens tjänstemän. (Forts.)

vikt och betydelse, att jag för en kort stund vill taga kammarens uppmärksamhet i anspråk för några synpunkter.

Frågan har här i denna kammare tidigare varit uppe, troligen ett flertal gånger, senast år 1932 i anledning av en motion nr 29 av herr Edoff Andersson. Till det utskott, som då hade att behandla frågan, hade socialstyrelsen avgivit ett yttrande och därvid kommit till följande slutresultat: »Som en sammanfattning av vad ovan anförts skulle möjligen kunna sägas, att förhandlingsrätten redan är erkänd och tillämplig i avseende å statens arbetare, men att det måhända finnes skäl för att meddela regler för dess utövning, bl. a. i syfte att få till stånd en mer enhetlig behandling av resp. arbetargrupperns löne- och arbetsvillkor. Beträffande åter statens tjänstemän synes, med tillbörligt beaktande av tjänstemännens nuvarande ställning i förhållande till staten, en fullt fri och obeskuren förhandlingsrätt, såsom för arbetarna, knappast kunna ifrågakomma.»

Man skulle kunna ställa den frågan: Vad är det egentligen, som inträffat under den korta tid, som förflutit sedan år 1932 tills nu? Det finns väl knappast någon kår, som i sina tjänsteförhållanden har intagit en så skyddad ställning som just statstjänstemannakåren. Jag för min del anser det icke föreliggande någon som helst förändrad situation, som skulle föranleda att riksdagen på grund av en motion från herr Lundqvist i Rotebro skulle intaga en helt annan ställning än riksdagen tidigare gjort år 1932. Herr Lundqvist har åberopat socialstyrelsens utlåtande den 16 december 1920 i vissa tillämpliga delar. Man får säga, att herr Lundqvist därvid har visat en förmåga att citera på ett sätt, som jag skulle vilja likna vid en viss potentats förmåga att citera bibeln. Han har citerat endast de delar, som varit för honom lämpliga och tjänande motionens syfte. Jag skulle vilja anföra, vad socialstyrelsen yttrade år 1920 i sitt då avgivna betänkande. Motionären har återgivit:

»Ehuru vissa av de omständigheter, som, på sätt här berörts, varit kännetecknande för statstjänstemännens ställning, numera äro mindre framträdande än förr — detta beroende på dels tjänstemannakårens starka utökning nedåt, dels uppkomsten av en betydande tjänstemannakår inom den enskilda företagarverksamheten och dels slutligen den demokratiska tendensen till socialnivellering — lär det ej kunna förnekas, att statsmakterna åsyftat och även väsentligen lyckats att i statens tjänstemannakår åt sig tillskapa ett system av organ, som på det hela taget bilda ett lydigt, pålitligt och dugande förvaltningsredskap.» — Så långt har motionären citerat socialstyrelsen, men sedan har socialstyrelsen fortsatt:

»För staten-arbetsgivaren med dess i många avseenden synnerligen maktpåliggande arbetsuppgifter är det tydligtvis önskvärt och i vissa fall nödvändigt att hava sin personal så fullständigt som möjligt i sin hand — såsom hittills någorlunda varit förhållandet med tjänstemannakåren. Någon egentlig orätt gent emot tjänstemännen kan detta för övrigt ej sägas innebära, då de tilltråda sina befattningar frivilligt och med vetskap om de därmed förenade villkoren och dessa villkor vidare innebära förmåner, avsedda att kompensera den större bundenhet, tjänstemannaställningen medför.»

»Av vad här anförts torde framgå, att statens tjänstemän enligt socialstyrelsens förmenande ej blott intaga utan med hänsyn till statens intressen även fortfarande bära intaga en särställning. Det offentlig-rättsliga tjänsteavtalet kan sålunda ej gärna underkastas samma regler som det vanliga arbetsavtalet.»

»Anmärkas må till en början, att en verklig medbestämmanderätt ej gärna kan ifrågakomma i de fall, där avlönings- eller andra tjänsteförhållanden be-

Ang. förhandlingsordning för statens tjänstemän. (Forts.)

rörande villkor bestämmas av Kungl. Maj:t och riksdagen eller av Kungl. Maj:t ensamt. I viss mån detsamma gäller för övrigt även i det fall, då det tillkommer vederbörande ämbetsverk att fastställa villkoren — Kungl. Maj:t kan med anledning av besvär företaga ändring i verkets beslut. Någon medbestämmanderätt i fullt samma mening som på det privata avtalsområdet lär sålunda knappast låta sig genomföra. Allmänt har även påpekats, att medbestämmanderätt i sistberörda fall, genom den relation, vari olika grupper av befattningshavare avlöningsvillkor måste stå till varandra, ej sällan indirekt skulle göra intrång på Kungl. Maj:ts och riksdagens beslutanderätt.»

Jag anser, att tjänstemännens rättsliga ställning i staten är av sådan beskaffenhet, att härvidlag ingen författningsenligt reglerad förhandlingsordning kan komma i fråga. Det är att märka, att tjänstemännen hava sina starka organisationer, som hava alla möjligheter att kunna göra sina anspråk gällande och även få dem tillgodosedda, och så länge, som tjänstemännen i stor utsträckning intaga platser i riksdagen, anser jag för min del, att en lagstadgad förhandlingsordning, som skulle ge dem en alldeles särskild rättsställning i förhållande till övriga befattningshavare, ingalunda är motiverad eller i någon mån påkallad.

Jag ber, herr talman, att få framställa yrkande om avslag på såväl motionen som utskottets hemställan.

I detta yttrande instämde herrar *Andersson* i Dunker, *Andersson* i Leabo, *Hansson* i Rubbestad och *Niklasson*.

Herr *Andersson* i Malmö: Herr talman! Den föregående ärade talaren påpekade, att riksdagen år 1932 avtog en motion i samma ämne. Jag vill erinra om, vad utskottet anför, att det råder en alldeles påtaglig artskillnad mellan dessa motioner, och jag vill också uttala för min del — och jag är för resten säker på, att jag därmed uttalar hela utskottets uppfattning — att vad utskottet här föreslagit är rimligt och rättvist, då det innebär ett tillmötesgående av berättigade synpunkter från statens tjänstemän. Man har icke framkommit med några krav på att deras framställningar skulle hava avgörande inflytande och betydelse, när det gäller dessa förhandlingar, som här nu talats om, utan de hava tydligt och klart sagt ifrån, att här är det vederbörande verk och dess mening, som är utslagsgivande. Vi hava ansett, att det av praktiska skäl vore gagneligt både för tjänstemännen och verket, att det kunde föras ett resonemang mellan verkets ledning och ifrågavarande tjänstemän rörande deras förhållanden. Vad här föreslås är ingenting annat än en förut-sättningslös utredning på denna punkt. Här har riksdagen icke bundit sig vid det ena eller det andra, utan det gäller endast att uttala, att man vill hava detta spörsmål utrett. Det är så pass rimligt detta förslag, att jag kan för min del icke förstå, att man här kunnat framställa förslag om avslag.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr *Olsson* i Golvvasta: Herr talman! I de tillfälliga utskotten brukar man ju lägga ned betydande arbete i de motioner och frågor, som de få sig förelagda, och samma är förhållandet inom de institutioner, som utskotten höra, och vi finna det även i detta utskottsbetänkande. Men det är icke så ovanligt i alla fall, trots ett sådant arbete, att riksdagen om ett tillfälligt utskotts förslag ibland tänker något annorlunda än utskottet. Jag vill bara erinra exempelvis om ett enhälligt utskott för några år sedan, som hade föreslagit en utredning om högertrafik i vårt land, ett fullkomligt enigt utskott,

Ang. förhandlingsordning för statens tjänstemän. (Forts.)

men riksdagen fann, att detta var ett förhastat förslag av det enhälliga utskottet och avtog utskottets hemställan. Jag kan vid genomläsande av detta utskotts betänkande icke finna annat än att, trots den vidlyftiga behandling som motionen verkligen har fått, utskottet ändock kommit till ett förhastat resultat, när det nu enhälligt har förordat en skrivelse till Kungl. Maj:t om en utredning om förhandlingsordning för statens tjänstemän.

Jag vill fortsätta, där herr Werner i Höjen slutade sitt referat av socialstyrelsen. Den tillägger vidare här i en punkt, att den anser icke att några särskilda omständigheter »förekommit, som skulle kunna tolkas såsom uttryck för en allmännare uppfattning om önskvärldheten av omedelbart införande av förhandlingsordning för statens tjänstemannapersonal». Visserligen säger sedan socialstyrelsen, att man skulle kunna tänka sig något sådant i samband med en allmän tjänstemannalag, men man anser, att den icke alls är av nöden. Emellertid har utskottet icke enbart stött sitt beslut på socialstyrelsen, utan också stött sitt ställningstagande på uttalanden från Sveriges statstjänstemannanämnd och trafik tjänstemännens riksförbund, och om vi studera dessas gemensamma uttalande en smula, måste vi väl ändock på vissa punkter erkänna, att dessa organisationer gått synnerligen långt, när de säga, att tjänstemännen icke hava möjlighet att påverka de beslut som överordnade fatta, utan jag instämmer fullkomligt med herr Werner i Höjen, när han gör gällande, att tjänstemannapersonalen genom sina organisationer har stora möjligheter dels att bli hörd — som man ser i detta betänkande — och dels att göra framställningar i sina angelägenheter till såväl Kungl. Maj:t som till riksdagen, och alltså på så sätt kan göra sig hörd, när det gäller såväl anställnings- som, enligt mitt förmenande, också i löneförhållanden.

Så klagas det vidare över, att, när det tillsättes utredningskommittéer o. dyl., hava icke tjänstemännen den rätten att själva, som de säga här på ett ställe, tillsätta sina ombud i dessa utredningskommittéer. Men vem är det som har rätt att tillsätta sina representanter i utredningskommittéer o. dyl.? Det är väl ändock förbehållet Kungl. Maj:t ensam att göra detta. Jag vill bara som ett påpekande för att klargöra detta läsa upp en del av vad dessa tjänstemannaorganisationer säga på sid. 8. De yttra följande: »Då tjänstemännens önsknings om deltagande genom ombud i utredningar rörande löneförhållanden vunnit avseende, har en av grundförutsättningarna för en ur personalens synpunkt tillfredsställande representation åsidosatts, nämligen rätten för personalen att själv utse sina ombud. Det borde dock vara en självklar sak och är också på alla andra områden av samhällslivet undantagslöst praxis, att innehavare av ett dylikt förtroendeuppdrag väljes av vederbörande part själv.» — Ja, det är ganska underligt detta, d. v. s., att exempelvis om Kungl. Maj:t nu tillsätter en utredning — jag tar bara denna trettonmannakommitté om tredjemans rätt — så har där högern varit representerad, bondeförbundet har varit representerat, socialdemokraterna hava varit representerade i denna kommitté. Skall då tjänstemännens uttalande betyda, att vi helt enkelt, från bondeförbundet eller från högern, själva skulle hava utsett de representanter, som vi ville ha insatta i kommittén? Det måtte väl ändock varje riksdagsman veta, att så icke är förhållandet, utan det är Kungl. Maj:t som utser de personer, som skola sitta i sådana kommittéer, och icke vederbörande organisationer.

I denna fråga väcktes en kommunistisk motion för två år sedan, men då ansågs frågan vara av den beskaffenheten, att man icke borde bifalla framställningen. I år har en motion väckts från högerhåll, och då har läget förändrats så mycket på ett år, att nu kommer ett enhälligt utskott och yr-

Ang. förhandlingsordning för statens tjänstemän. (Forts.)

kar på en skrivelse till Kungl. Maj:t. Jag anser dock, herr talman, att läget icke har förändrats på det sättet, att det motiverar, att vi nu böra skriva till Kungl. Maj:t, utan jag yrkar, herr talman, avslag på utskottets hemställan.

Herr **Lundqvist**: Herr talman! Den föregående ärade talaren slutade med att säga, att det ingen skillnad var mellan kommunistmotionen för två år sedan och högermotionen i år. Jag ber att få säga min ärade vän på Upplandsbänken, att om han får tid att läsa igenom de bägge motionerna, tror jag han skall komma underfund med, att det är en icke liten skillnad mellan dem. Det är nämligen en ganska stor skillnad i de anspråk, som framförts då och nu. Det förefaller mig emellertid, som om de ärade opponenterna knappast hade satt sig in i vad det är för förhandlingsordning, man här begär. Jag kom tyvärr in i kammaren, sedan debatten redan börjat; jag trodde nämligen, att det icke skulle bli någon sådan, eftersom det fanns ett enhälligt utskottsutlåtande i denna fråga. Jag fick då emellertid höra den förste talaren reagera emot att statstjänstemän på något sätt skulle få medbestämmanderätt vid avgörandet av frågor, som anginge dem. Varken motionärerna eller utskottet hava ju emellertid på något sätt velat engagera sig i en dylik ordning och jag, som motionär, har uttryckligen sagt ifrån, att ingenting är mig mera främmande, än att statstjänstemännen själva skulle på något sätt beröva myndigheterna deras beslutanderätt. *Beslutanderätten skall helt och fullt framdeles som hittills ligga i vederbörande myndighets händer.* Vi hava alltså icke i den motion, som vi i år behandla, på något sätt krävt medbestämmanderätt.

Vad är det, herr talman, som vi begära, vad åsyftar motionen, och vad åsyftar utredningen? Jo, ingenting annat än att den rätt, som herrar opponenter så starkt tala om redan finnes för tjänstemännen, att den rätten skulle ges dem, i den mån de icke redan hava den. Det finns nämligen icke någon sådan rätt garanterad för tjänstemännen, vilket icke utesluter, att på vissa håll och genom vissa starka organisationer tjänstemännen ändock hava fått en möjlighet att låta sin mening komma fram till vederbörande och också i någon mån få den beaktad. Men det är alltså helt och hållet beroende på vederbörande myndighets goda vilja, och även om den goda viljan finnes hos alla, så är det icke säkert, att alla myndigheter anse att det är nödvändigt eller ens lämpligt att på något sätt låta de anställda få säga sin mening, icke ens diskussionsvis eller petitionsvis.

Jag understryker alltså här, att det är icke på något sätt ifrågasatt att tumma på statsmakternas eller myndigheternas beslutanderätt. Ingen har ifrågasatt detta, utan vad man velat är det, att i arbets- och lönefrågor samt andra frågor, som röra tjänsten, personalen genom sina sammanslutningar skall tillförsäkras rätt att inför vederbörande framlägga sina synpunkter och önskemål så lojalt, som överhuvud är möjligt, och att man även skulle få svar på gjorda framställningar, samt att, i händelse sådant är motiverat, man också skulle få diskutera problemen med vederbörande, alltsammans dock alltjämt med rätt för myndigheterna ensamma att fatta beslut i saken. Vi hava vidare också tänkt oss, att om den underordnade myndighet, till vilken man vänder sig, icke har beslutanderätten i sin hand utan själv endast skall avge eget yttrande i ärendet, så skulle också tjänstemännens framställning i saken följa med, för att den högsta beslutande instansen vid sitt ställningstagande i ärendet skall veta, var tjänstemännen stå i en fråga, som vitalt berör dem. Vi ha vidare velat åstadkomma det, att innan Kungl. Maj:t eller en myndighet vilken som helst utfärdar ett reglemente eller andra bestämmelser, som mycket väsentligt röra de inom ett visst verk anställda, skulle dessa få till-

Ang. förhandlingsordning för statens tjänstemän. (Forts.)

fälle att se ett förslag till de nya bestämmelserna och då även naturligtvis få möjlighet komma in med sina eventuella erinringar, dock naturligtvis alltjämt förbehållande myndigheten att ensam fatta beslut enligt gottfinnande.

Kan det verkligen, herr talman, vara någonting så farligt att ge de statsanställda — det gäller dock här en kår på över 100,000 medborgare — denna rätt att i saker och ting, som angå dem på det mest vitala sätt, få framföra sina meningar och även få dem diskuterade, när man icke begär att på något sätt tubba på statsmakternas beslutanderätt? Jag har så mycket svårare att förstå det, herr talman, som förhandlingsinstitutet i våra dagar har gripit omkring sig så, att det väl knappast finns något område, där icke förhandlingsväsendet har slagit igenom, och detta, så vitt jag förstår, till mycket stor del tack vare just ingripande från statsmakternas sida. Överallt eljest erkänner man alltså det befogade i en förhandlingsordning. Jag kan ju erinra om förhandlingsordningen på den privata arbetsmarknaden, fast den där ligger på ett annat plan, ty där hava vi ju två likaberättigade parter, som mötas vid förhandlingsbordet och där göra upp. Något sådant är icke tänkt här. Men jag fäster också uppmärksamheten på, att när vi för någon månad sedan behandlade propositionen om kollektivavtal vid landstingsinrättningarna — där var det fråga om vanliga kollektivavtal — så avslogs denna av riksdagen under hänvisning till, att man borde gå fram på den vägen, att man gäve de anställda förhandlingsrätt och förhandlingsordning. Detta gällde alltså landstingens befattningshavare. Jag gillade det beslutet; jag anser, att det var fullkomligt riktigt. Jag vet vidare, att det sedan åratall tillbaka har på enstaka håll funnits förhandlingsrätt för städernas befattningshavare. Så sent som denna vår hölls vidare här i Stockholm en stor konferens med representanter för alla större städer och deras befattningshavare. Och efter att hava läst protokollet från dessa förhandlingar vågar jag påstå, att det var en förkrossande majoritet från båda parterna, som ansåg, att en förhandlingsordning av det slag, som det här är fråga om, var önskvärd och angelägen. Och där tillsattes ett arbetsutskott, som sedan skulle utforma närmare bestämmelser, som skulle reglera det hela.

Här är det sålunda ingenting annat man vill, än att riksdagen skulle för statens egna befattningshavare undersöka, om man kan ge dem en motsvarande rättighet som den riksdagen redan tidigare har rekommenderat för landstingens befattningshavare, och som vi veta, att man nu är i färd med att införa för städernas tjänstemän. Vi begära sålunda icke på något sätt samma förhandlingsrätt, som sedan åratall tillbaka förekommer för arbetarna på den privata marknaden.

Den siste ärade talaren citerade några utdrag ur ett yttrande, som finnes återgivet i utskottets utlåtande. — Det har sagts mig, att innan jag kom in, hade den förste ärade opponenter anmärkt, att jag skulle hava citerat socialstyrelsen på något mindre fint sätt. Jag kanske kan bli i tillfälle bemöta detta, sedan jag fått reda på, i vilka avseenden jag skulle hava brustit. — Men jag vet icke, om det sätt, på vilket den siste opponenter sökte klargöra dessa tjänstemannaorganisationers inställning, var så helt och fullt korrekt. Vad dessa organisationer hava åsyftat med det av herr Olsson i Golvvasta klandrade uttalandet har varit det, att när regering och riksdag t. ex. hava skrivit in, att i en viss lönenämnd skall det finnas representanter dels för det allmänna, dels för myndigheterna och dels för personalen, vore det väl enligt dessa organisationers mening icke mer än i sin ordning, att dessa organisationer finge hos Kungl. Maj:t föreslå de representanter, som skulle sitta i nämnden för att där representera personalen. Att icke dessa organisationer därför även formellt behöva utse sina representanter är ju självfallet. Men det finns

Ang. förhandlingsordning för statens tjänstemän. (Forts.)

ju för övrigt många andra områden inom samhällslivet, där Kungl. Maj:t även formellt uppdrar t. ex. åt en arbetsgivarorganisation att utse sin representant och åt en annan organisation att utse sin o. s. v. Men vad man från detta tjänstemannahåll funnit litet upprörande har varit det, att sedan riksdagen och Kungl. Maj:t sagt ifrån, att i denna lönenämnd skola sitta representanter även för tjänstemännen av högre grad, så kommer det aldrig dit någon sådan representant, utan Kungl. Maj:t sätter dit såsom verksrepresentant en generaldirektör eller byråchef, och så menar man, att denne även kan tillgodose tjänstemännens intressen gentemot statens. Det är alltså mot ett sådant förfaringsätt som man reagerat, och det torde väl icke kunna anses så farligt eller anmärkningsvärt.

Jag tycker, herr talman, att när man nu inom utskottet har gått fram på det försiktiga sätt, som man här gjort — mot vilket jag för övrigt icke har någon erinran — så finns det väl knappast någon anledning för andra kammaren att här motsätta sig ett önskemål, som inom tjänstemannakretsar har gjort sig starkt gällande under flera decennier. Och att det föreligger behov av en förhandlingsordning framgår ju redan därav, att samma socialstyrelse, som nu i viss mån går emot detta förslag, själv 1920 lade fram förslag till en förhandlingsordning och därvid i motiveringen förklarade, att det icke minst ur statens egen synpunkt var angeläget och önskvärt att få till stånd en dylik. Sedan kan man diskutera, vilka former en sådan förhandlingsordning bör hava, och det är detta, som närmare skall utrönas genom den utredning, som här är av utskottet begärd.

På samma gång som jag, herr talman, såsom motionär vill uttala min tacksamhet till utskottet för den välvilliga behandling motionen fått, tillåter jag mig här yrka bifall till utskottets förslag.

Med herr *Lundqvist* förenade sig herrar *Arnemark*, *Ossbahr*, *Hagberg* i Malmö, *Holmström* och *Sefve*.

Herr Carlström: Herr talman! Då jag tagit del av det föreliggande betänkandet och sett, till vilket resultat man enhälligt kommit inom det tillfälliga utskottet, så funderade jag över, om man verkligen inom utskottet hade riktigt noga tänkt över, vad detta innebär.

Nu sade den siste ärade talaren, herr Lundqvist, att det var skillnad på kommunisternas motion 1932 och den här motionen i år. Ja, det är möjligt, att det är. Men jag säger, att då det gäller statstjänstemännens ställning, så är det bara en artskillnad mellan herr Lundqvist och herr Andersson i Stockholm. Herr Lundqvist företräder de högre tjänstemännens intressen och herr Andersson de lägres, och ni spela, herr Lundqvist, alldeles utmärkt bra tillsammans. Jag är visst icke av den åsikten, att man skall förmena människor att göra sina synpunkter gällande, även då det är tal om sådana här intressefrågor. Och jag skulle icke ett ögonblick hava hesiterat för att gå med på utskottets utlåtande, om det varit så, att Sveriges statstjänstemän varit utestängda, då det gäller att säga till om vad de vilja i frågor, som röra deras intressen. Men då herr Lundqvist försöker lägga det hela på den bogen, att det endast gäller, att de skola få vara med och säga, vad de vilja, och att de icke få göra detta nu, så måste jag bli mycket förvånad. Jag har setat i 1928 års lönekommitté. Om herr Lundqvist ser efter i förteckningen över de medlemmar, som sutto i denna kommitté, så skall han finna, att tjänstemännen där voro i majoritet, åtminstone de kommittéledamöter, som mycket starkt representerade tjänstemännens intressen. Och vi, som med rätt eller orätt blivit beskyllda för att gå emot tjänstemännen, vi hade det sannerligen icke så syn-

Ang. förhandlingsordning för statens tjänstemän. (Forts.)
nerligen trevligt inom denna kommitté. Och även om kommittén icke hade haft den sammansättningen, att tjänstemännen redan där fått vara med och tala om vad de hade för önskemål på den och den punkten, så hade vi en s. k. »tjänstemannariksdag» å handelskammarens lokal här i Stockholm under åtta dagar, där 60 tjänstemän av högre och lägre grad voro inkallade för att på punkt efter punkt få göra sina uttalanden till vad vi föreslagit. Kan herr Lundqvist påstå, att man då icke har tillfälle att från det hållet göra sina meningar gällande? Nej, herr Lundqvist, de blevo åtminstone vid detta tillfälle alldeles utomordentligt väl och grundligt framförda, så att det brister ingenting på den punkten. Och har man den förmåga att föra sina kommittenters talan, som herr Lundqvist och många andra hava, så blir man ofta mycket imponerad. Jag var också med på den där lilla »riksdagen», om man så får kalla den, och framförde där mina synpunkter i ett anförande. Och märkvärdigt nog visade det sig, att när dessa tjänstemän där fingo höra den verkliga motiveringen för min ställning till tjänstemannafrågan, så kommo vi mycket bra överens. Många av dem kommo till mig och sade: »Herr Carlström är icke alls så farlig, som vi trodde, bara vi få resonera närmare med varann.» Det var sålunda en ganska god förståelse vid detta sammanträffande. Men det går icke att påstå, att tjänstemännens synpunkter blevo förträngda i diskussionen vare sig inom denna särskilda lilla »riksdag» eller inom kommittén.

Huru är det för övrigt med tjänstemännens representation, eller vilka äro möjligheterna för dem att få sina särskilda intressen respekterade av statsmakterna och riksdagen? Ja, det är visserligen sant, att här i riksdagen är det icke så många tjänstemän; de äro ju i blygsam minoritet i riksdagens kamrar. Men jag skulle vilja framställa den frågan, om det är någon samhällsgrupp här i landet för närvarande, vare sig jordbrukare eller arbetare eller några andra, som kunna sägas hava fått sina synpunkter beträffande löneförhållanden och dylikt framförda på ett sätt, som för närvarande ger dem bättre ekonomiska villkor över huvud än dessa statstjänstemän. Om jag går till de små arbetarna här i landet, de mindre inkomsttagarna, och jämför dem med statsanställda — jag skall visserligen icke gå till murarna och sådana, som förstått att taga för sig »ordentligt», men om man drar upp en jämförelse mellan det stora flertalet av Sveriges arbetare å ena sidan och statstjänstemännen å den andra, så skall man finna, att man icke gärna kan påstå, att statstjänarna ligga under.

Jag menar sålunda, att detta är ett bevis för, att även om det icke finns en förhandlingsordning, och även om man icke lyckats få upp en så stark representation i riksdagen för statstjänarna, så har man ändå på ett utomordentligt sätt lyckats få fram sina meningar och sina anspråk, så att för närvarande tror jag, man kan säga, att man på den sidan står sig ganska gott i jämförelse med andra grupper här i landet. Det är underligt, att man då kan komma och säga från det hållet: vi hava ingenting att säga till om, utan vi måste få en förhandlingsordning här, som ger oss bättre möjligheter att tillvarataga våra intressen. Jag tror icke, att det behövs, så länge herr Lundqvist finns i kammaren och har så många, som intressera sig för hans synpunkter på denna sak.

Nu gör man jämförelser med städernas medgivanden angående förhandlingsordning och talar om, att man på den fria marknaden har denna förhandlingsordning o. s. v. Ja, jag måste säga det, att om det vore så, att statstjänstemännen hade samma ställning till sina arbetsgivare som arbetarna i den fria marknaden hava till sina arbetsgivare, så skulle jag gå med på en förhandlingsordning. Men har ändå inte staten såsom arbetsgivare visat sig kunna gå ett stycke före den enskilde, då det gällt att se till, hur befattnings-

Ang. förhandlingsordning för statens tjänstemän. (Forts.)

havarna skola ha det under tjänstetiden i fråga om sjukhjälp och åtskilliga andra förmåner såsom ledighet o. s. v. Och sedan vid en viss ålder, som nu skall sättas ned till 60 år, garanterar staten, kan man säga, praktiskt taget uppehållet för återstående livstiden.

Jag har suttit i pensionskommittén i egenskap av ledamot jämväl i organisationsakkunniga. Jag har icke deltagit i besluten, men jag har åhört debatterna, då man resonerat om att bereda en något så när hyggelig pension åt icke statsanställda när de bli gamla och icke kunna försörja sig själva med eget arbete. Herr Lundqvist har kanske tagit del av detta nyligen framlagda betänkande och sett de *pensionsbelopp* och de summor, som detta förslag rekommenderar, summor i kostnader för staten, som äro så oerhört stora, att det är fråga om statsmakterna kunna gå in för förslaget. Jämför man de förmåner, som statens befattningshavare ha, med villkoren för den fria marknadens arbetare, måste jag säga, herr Lundqvist, att statstjänarna icke blivit tillbakasatta. De ha vunnit mer än man på den fria marknaden någonsin kan göra genom en förhandlingsordning, sådan som här ifrågasättes.

Förresten måste jag säga, att jag icke kan förstå, vart man vill komma med en dylik förhandlingsordning utöver vad man redan har. Ty om det är så, att man icke vill vinna mer än vad herr Lundqvist här säger, att det hela skall omspänna, och frågan om en förhandlingsordning således begränsas till den ram, som herr Lundqvist här anger, kan man enligt min uppfattning icke vinna mycket mer med detta än man redan har. Men skall det bli så, herr Lundqvist, att man vid denna förhandlingsordning mellan parterna säger ifrån åt den ena sidan, att få vi inte som vi vilja, lägga vi ner arbetet, så är ju just detta själva kraftmomentet i en förhandlingsordning. På den fria marknaden är det ju detta, som är det avgörande, och det som åstadkommer respekt hos den andra parten. Jag menar sålunda, att en förhandlingsordnings tillämpning på den fria marknaden innebär just detta, att man säger, att om man inte kan komma överens, tar man till andra medel. Jag tror nu icke alls, att Sveriges lojala tjänstemän vilja gå denna väg, men då kan jag icke heller riktigt förstå, vad det är man vill vinna med den nu föreslagna förhandlingsordningen, då man nämligen enligt mitt förmenande redan har så pass stora möjligheter att inom kommittéer och delegationer få sina önsknningar företrädta, som man nu i själva verket har.

Jag vill — även om jag inte blir trodd — understryka, att jag icke har någon lust att söka sak med den del av vårt lands befolkning, som har fått anställning i statens tjänst. Men det är uppenbart, att vi andra, som ännu så länge åtminstone ha att slåss med den fria marknadens fluktuationer, och som — ofta utan att kunna göra någonting åt saken — många år framåt få nöja oss med den situation, som konjunkturen försätter oss uti, ha anledning hysa en viss fruktan, då en viss del av landets befolkning har denna möjlighet att vid alla tillfällen säga ifrån, att här får man icke komma in på dess område och göra några jämkningar och ändringar, hur det än för övrigt må se ut på arbetsmarknaden och i fråga om landets ekonomi i stort sett. Nu förstår jag, att herr Lundqvist icke vill komma dithän, men jag för min del anser i varje fall, att det är ett ganska betänkligt steg, om riksdagens andra kammar nu skulle gå in för vad man här i detta betänkande har föreslagit. Ty om det är som herr Lundqvist säger, nämligen att man endast vill ha möjlighet att få sina meningar företrädta, menar jag för min del, att denna möjlighet har man redan förut i så tillräcklig grad, att man på den punkten ingenting mer kan vinna.

Därför måste jag, herr talman, instämma i det yrkande, som här gjorts om avslag på utskottets hemställan.

Ang. förhandlingsordning för statens tjänstemän. (Forts.)

Herr **Lundqvist**: Herr talman! Jag måste med anledning av den siste ärade talarens yttrande uttala min förvåning över, att han så lättvindigt — om ens överhuvud taget — läst motionen, innan han så starkt kritiserar den. Jag tror, att jag har ganska bra reda på vad jag har skrivit i motionen och innebörden därav, och detta av flera orsaker, icke minst kanske av den orsaken, att jag så pass länge som skett levat och verkat inom olika tjänstemannaorganisationer. Jag vet sålunda, vad det är för önskemål, som på detta håll i denna fråga förekommer och som jag i motionen framfört. När jag därför, herr talman, säger, att vad som är skrivet i motionen, är allvarligt menat, anser jag mig också ha rätt att fordra, att motionen icke misstolkas på det uppenbara sätt, som här skett. Jag tycker icke att det är korrekt, att man låter framskymta insinuationer om, att, om de statsanställda bara få den åsyftade förhandlingsordningen, de skulle snart komma med strejkhot, i fall man icke finge myndigheterna att gå med på en mening, som man diskussionsvis tillåtit sig framföra. Jag tillbakavisar med harm en sådan beskyllning, och jag vågar göra detta å den samlade statstjänstemannakårens vägnar; alltså oavsett vilken kategori den enskilde tjänstemannen tillhör. Statens tjänstemän, såväl hög som låg, veta fuller väl, att ingen strejkrätt existerar för dem, och då tycker jag, att man icke på detta sätt uti riksdagen bör framkasta fula insinuationer. Jag tycker vidare, att man åtminstone bör hålla sig till den sak, det här gäller.

Vidare säger herr Carlström, att såvitt man icke åsyftar mer än jag här sagt, behövs icke denna förhandlingsordning, ty detta skulle man redan i själva verket ha. Ja, herr talman, jag överlämnar naturligtvis åt kammarens ärade ledamöter att i detta avseende sätta tro till den de helst vilja, herr Carlström eller mig. Jag trodde verkligen annars, att jag som gammal tjänsteman på detta område kanske skulle ha en liten smula mera erfarenhet än herr Carlström, och jag vågar i varje fall påstå, att det räcker med att motionera om vad vi verkligen motionerat om här. Och vi äro tacksamma om vi få detta, även om herr Carlström anser, att vi redan ha denna förmån.

Jag skall strax återkomma till det mycket goda samarbete, som ägde rum inför 1928 års lönekommitté, vilket goda samarbete enligt mitt förmenande mycket, mycket starkt just talar för ett bifall till utskottets hemställan. Jag skall, som sagt, återkomma till den saken sedan, men jag vill här understrika, att det finns andra saker än rena lönespörsmål, i vilka det för tjänstemännen är utav intresse att åtminstone få göra sina meningar gällande så långt, att dessa bli framförda och föremål för övervägande och där det även ligger i det allmännas intresse att överläggningar komma till stånd. Jag tycker, att vi skola lämna lönespörsmålet som sådant alldeles ur räkningen uti denna diskussion, ty detta spörsmål hör icke hit. Jag har själv glädjen att i min tjänst under mig ha 600 à 700 man, vilkas arbetsuppgifter det alltså i någon mån åligger mig att ta befattning med. Den utveckling, som förevarit inom järnvägsväsendet under de senaste åren, har gjort, att man måst driva rationaliseringssträvandena till det yttersta, därvid det gällt att dra in folk och att förlänga tjänstgöringen m. m. eller med ett ord att intensifiera arbetet i alla avseenden. Jag måste, herr talman, med den erfarenhet jag i denna min tjänst vunnit, säga, att det varit en fördel — en utomordentlig fördel vill jag säga — att ha personalorganisationerna och deras förtoendmän att resonera med i viktigare frågor, och jag hävdar utan tvekan den uppfattningen, att även om — vilket är fullkomligt riktigt — det är en fördel för tjänstemännen att få denna förhandlingsordning, så är det också en utomordentligt stor fördel för det allmänna att på detta sätt i förväg kunna överlägga med de anställdas representanter. Vad betyder det icke att dylika dispositioner,

Ang. förhandlingsordning för statens tjänstemän. (Forts.)

som jag nyss talat om, kunna träffas i samförstånd med personalens representanter! Jag tror, att den som här uttalat allvarliga farhågor för konsekvenserna, icke i realiteten känner till förhållandena, sådana dessa gestalta sig.

Herr Carlström sade också, att om det vore så, att anställningsförhållandena för statstjänstemännens del vore lika osäkra som förhållandena äro ute på den privata marknaden, skulle han också vilja vara med om en förhandlingsordning. Men här är det ju fråga om en helt annan förhandlingsordning. Det är ju inte fråga om, att statens tjänstemän skulle vara medbestämmande, utan endast att de skulle få tillfälle att framföra sina synpunkter och diskutera dem med vederbörande myndighet.

Herr Carlström nämnde emellertid något om samarbetet inom 1928 års lönekommitté. Jag tackar honom, för att han på detta sätt ger mig tillfälle att citera ytterligare något, även om jag ytterligare en gång skulle bli beskyldd för att citera på ett icke fullt just sätt. Jag tror emellertid icke att så kan bli fallet. Jag tror, att herr Carlström i detta fall kan verifiera riktigheten. Vad emellertid angår detta samarbete med lönekommittén vill jag till en början säga att det var sådant som vi från tjänstemannaorganisationernas sida skulle vilja ha det i allmänhet. Det är emellertid, såvitt jag vet, första gången och tills vidare också åtminstone för flertalet sista gången, som organisationerna på detta sätt ha blivit kallade att genom sina förtroendemän för en sakkunnigkommitté framlägga och diskutera sina synpunkter. Herr Carlström konstaterade själv, att, såvitt han förstod, detta intima samarbete haft utomordentligt goda verkningar; i varje fall så tillvida, att vi på tjänstemannakanten, sedan vi hört herr Carlström, kommit under fund med, att han icke var så farlig. Ja, det är riktigt, att det sades honom från många håll, att det icke var någon som var så rädd för honom. Jag tror också — fast detta sade inte herr Carlström — att detta intima samarbete var mycket nyttigt även ur den synpunkten, att den andra parten också tyckte, att vi på vårt håll icke voro så farliga. Nu är jag i varje fall i den lyckliga situationen att kunna bestyrka riktigheten av denna uppfattning genom att citera, vad kommittén själv skrev om de förhandlingar, som härvidlag ägde rum emellan representanter för personalen och ämbetsverken å ena sidan och kommittén å andra sidan, och detta är så pass värdefullt, att jag måste be kammaren att få det antecknat till dagens protokoll såsom ett litet vittnesmål om hur »farligt» det i motionen framlagda förslaget kan vara. Kommittén säger i sitt betänkande, under vilket också herr Carlströms namn står, att »såsom allmänt omdöme om överläggningarna med personalens representanter och ombuden för verksmyndigheterna vill kommittén uttala, att det otvivelaktigt varit av stor betydelse för kommitténs arbetsresultat att på ett mera omedelbart sätt, än enbart genom skriftliga framställningar kunnat ske, erfara personalens och myndigheternas syn på lönespörsmålen i allmänhet och därmed sammanhängande frågor. Genom sammanförandet av dem, som företråda staten såsom arbetsgivare, med de anställda erhöles de förekommande frågorna också en allsidig belysning, till gagn, enligt kommitténs förmenande, jämväl för verks- och personalrepresentanterna själva för deras bedömande av lönefrågorna.» Till detta uttalande fogade sedan kommitténs ordförande en deklARATION av följande lydelse: »Till dessa allmänna omdömen har kommitténs ordförande, som ledde ifrågavarande överläggningar, önskat foga det uttalandet, att de former, under vilka förhandlingarna visade sig förlöpa, samt den saklighet och vederhäftighet, som präglade dem, tjänade att i hög grad förstärka hans mening, att den rätt till förhandling under fastställda former, som med allt större styrka eftersträvats av statstjänstemännen, bör inom en snar framtid bliva personalen beskörd, samt att i samband därmed frågan om ävägbringandet av

Ang. förhandlingsordning för statens tjänstemän. (Forts.)
en tjänstemannalag, där tjänstemännens allmänna rättigheter och skyldigheter fixerats, bör bringas till sin lösning.»

Detta är alltså, såvitt jag förstår, det mest auktoritativa uttalande som man kan få rörande en förhandling efter de grunder, jag motionerat om. Jag understryker, herr talman, att det är ingenting annat vi vilja. Men vi vilja, att denna rätt skall vara tjänstemännen tillförsäkrad, och att det hela icke skall vara beroende av en för tillfället sittande regerings eller en myndighetspersons allmänna inställning till denna ur statstjänstemännens synpunkt viktiga fråga.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

Herr *Lindskog* instämde häruti.

Herr **Andersson** i Stockholm: Herr talman! I anledning av vad som redan sagts i denna debatt skall jag be att få peka på, att när jag år 1932 motionerade om förhandlingsrätt för de i statens tjänst anställda tjänstemännen och arbetarna, hade jag dels ett allmänt intresse för lösandet av den fråga, varom jag motionerade, för alla i statens tjänst anställda, dels ock det omedelbara intresse, som naturligtvis var för handen, när det gällde en fråga om rätt för försvarsväsendets arbetare, vilka jag i min dagliga gärning har att representera, till ordnade förhandlingar och ordnade förhållanden överhuvud taget. Jag kan beträffande det sista säga, att sedan denna motion behandlades här i kammaren, ha en del saker inträffat, som för dessa arbetares vidkommande göra, att jag åtminstone inte för dagen kan säga, att åtgärder ifrån riksdagens sida äro av behovet påkallade. Ty sedan motionen behandlades har ju Kungl. Maj:t beslutat godkänna kollektivavtalsprincipen för dessa arbetargrupper. Och därmed ordnar man naturligtvis också frågan om förhandlingsordning och vad därmed sammanhänger. Den saken kan alltså sägas ha utan riksdagens medverkan skridit ett stycke framåt, och jag anser mig sålunda icke ha anledning att syssla med den speciella sidan av saken i detta sammanhang. Det kanske bör tilläggas, att det var herr Carlströms partivänner i regeringsställning, som fattade det beslut, varom jag här talat, så att det skall stå klart när, var och av vem detta beslut fattades.

Beträffande frågan om förhandlingsordning i allmänhet, så fäste jag mig vid några uttalanden av herr Olsson i Golvvasta, som jag tycker, att man inte kan låta bli att säga några ord om. Men innan jag gör detta vill jag ge till känna, att jag åtminstone, när det gäller frågan om en förhandlingsrätt för statstjänstemännen, syftat till, att den skulle avse att ersätta de kungl. kommittéer, som för närvarande syssla med statstjänarnas anställnings- och övriga villkor. Om man vill försöka att objektivt se på de förhållanden, som hänga samman med det kungl. kommittéarbetet på detta område, är jag alldeles förvissad om, att till och med herr Carlström skall ge mig rätt — för den händelse herr Carlström anser, och det tror jag han gör, att statens medel icke skola kastas bort i onödan — att mycket utav detta kommittéarbete är gjort i onödan och alldeles till ingen nytta. Jag talar då fortfarande om denna mycket omtalade 1928 års lönekommitté. Det var ju en apparat, som kostade staten några tusental kronor. Och i fråga om resultatet av dess arbete vågar jag försäkra, att det nog inte finns en enda av kommitténs ledamöter, som på allvar tror, att det förslag, som upprättats, kommer att läggas till grund för de åtgärder, som statsmakterna komma att vidtaga, när det gäller ett slutligt beslut angående de spörsmål, som denna kommitté hade att syssla med. En eller annan allmän bestämmelse, som man utformat, kommer väl att stå sig, då frågan en gång kommer upp till behandling, men på det hela taget har det ju dock gått så lång tid, sedan det där förslaget gjordes i ordning, att när

Ang. förhandlingsordning för statens tjänstemän. (Forts.)

det verkligen skall ske något här, kommer det att erfordras en överarbetning. Vad som då blir kvar av 1928 års lönekommittés arbete återstår att se. Jag har den uppfattningen, att när det gäller behandlingen av statstjänstemännens anställnings- och övriga villkor, och när det gäller den förberedande behandlingen av dessa spörsmål, böra statstjänstemannansammanslutningarna bli satta i tillfälle att genom representanter deltaga i överläggningarna, och att statsverket bör låta sig representeras genom den sakkunskap, statsverket har. I den mån dessa överläggningar leda till gemensamma meningar, må dessa givetvis komma fram till slutlig behandling, och i den mån man stannar i delade meningar, böra också de delade meningarna komma fram, så att man blir i tillfälle taga ställning till de olika ståndpunkter, som kommit till uttryck i de olika spörsmål, som äro föremål för behandling.

En annan ordning vid handläggning av dessa ärenden skulle icke vara motiverad. När det gäller behandling av anställnings- och arbetsvillkor i allmänhet har utvecklingen ändå skridit fram på sådana banor, och icke kan man tänka sig, att man i längden kunde finna skäl för att, när det gäller behandling av de statsanställdas villkor, handlägga dessa i en bestämd annan ordning till och med på det förberedande stadiet än den, som gäller för uppgörelse av arbetsvillkor i allmänhet, även om fastställandet av villkoren slutligen icke sker under precis samma former.

Här har man beträffande representationen sagt, att det är orimligt, att statstjänstemännens sammanslutningar säga, att de borde få utse sina representanter. Men vad menar man, att representation från statstjänarhåll vid handläggning av dessa spörsmål egentligen skulle innebära? Det är väl så, att man eftersträvar ändå slutligen att få fram dem, som äro mest sakkunniga på det område, överläggningarna skola gälla, och menar man, att man vill ha fram den största sakkunskapen, kan man ju med förtroende överlämna åt tjänstemännens sammanslutningar att utse sina representanter, ty de sakna anledning utse andra än dem, som sitta inne med den vidaste kännedomen om förhållandena på det område, varom är fråga.

Herr Olsson i Golvvasta sade, att det vore orimligt, att statstjänstemännen själva skulle föreslå sina representanter. Det ansåg han Kungl. Maj:t skulle sköta om, och han anförde trettonmannakommittén och sade, att här hade högern och socialdemokraterna varit representerade, men icke ha de fått föreslå sina representanter, utan det har Kungl. Maj:t skött om. När jag hörde det, rann genom min hjärna den tanken: Om Kungl. Maj:t skulle ha utsett herr Bengtsson i Kullen till representant för högern, undrar jag vad högerpartiet skulle sagt då. Såvitt jag kunnat i pressen utläsa omdömen om herr Bengtsson i Kullen såsom högerman, skulle han icke alls ha godtagits, och för visso är det så, när det gäller utseende av representanter, att de olika partierna meddela, vilka de vilja ha betraktade som sina talesmän, och valet fastställes sedan av Kungl. Maj:t. När det gäller överläggningar om intressefrågor, som gälla de i statstjänst anställda, tycker jag man väl får lov att säga, att det är riktigt, att man låter de anställda utse sina representanter, som skola representera sakkunskapen för deras vidkommande. Den andra parten utser sina representanter, och därmed kommer man väl till den allra förnuftigaste ordningen.

Herr Carlström talade om förmånerna för de statsanställda och därmed sammanhängande frågor. Men det spörsmålet är väl ändå inte aktuellt i det här sammanhanget, utan här är det ju fråga om formerna för behandling av dessa spörsmål, och vad resultatet kommer att bli, ja, det kommer väl alltid framtiden att utvisa. Frågan är ju här, om man kan åstadkomma en mera ändamålsenlig behandling av spörsmålen genom att handla på det sättet, att man

Ang. förhandlingsordning för statens tjänstemän. (Forts.)
för förhandlingar mellan representanter för statstjänaresammanslutningar och statsverket, än genom den ordning, som för närvarande förekommer, när det gäller behandling av dessa spörsmål. Jag tror icke, att det ens för herr Carlströms del borde finnas någon verklig anledning att säga, att förhandlingsrätt det kan vi nu icke vara med om att statstjänarna få.

Beträffande det förslag, som här föreligger motionsvis och ifrån utskottets sida, så vill jag ju säga, att är det så, att statstjänstemännen äro tillfreds med det mycket betydelselösa, som här har föreslagits, finns det ju ingen anledning för mig att säga, att jag icke kan vara med om det. Såvitt jag förstår, har den förhandlingsordning, som föreslås av herr Lundqvist, utarbetats av socialstyrelsen redan år 1920. Den innebär, som någon uttryckte, endast en rätt för tjänstemännen att skicka ett brev på posten till vederbörande verk och att få svar på en sådan skrivelse. Något annat innebär den egentligen icke, fast det var icke en lagtext utskrivnen om sådana där saker. Det kan i vissa fall förekomma överläggningar, men det är icke alldeles givet, att några sådana skola komma till stånd.

Herr Lundqvist säger, att han syftar icke alls till något medinflytande utan endast till att tjänstemännen skola få rätt att ge till känna den mening, de ha om olika spörsmål. Jag tycker vi skulle ha kommit så långt, att vanlig hyfsning fordrar — även om man icke har det i lag föreskrivet — att de anställda få tillfälle ge till känna sin mening beträffande sådana spörsmål, som röra deras anställning och därmed sammanhängande frågor, men jag har ju erfarit, att det förekommer områden, där det icke varit möjligt att uppnå detta. Det kan väl förekomma i vissa undantagsfall, men jag måste säga, att när det gäller en förhandlingsordning för statstjänstemännen, anser jag anspråken skola sträckas så pass långt, att det borde bli klart hur tjänstemännens angelägenheter skola behandlas mellan deras sammanslutningar och statsverket, och en verklig förhandlingsordning lär icke vara genomförd, innan det anspråket är tillgodosett.

Då motionären emellertid här å sina kommittenters vägnar förklarar sig vara tillfreds med så enkla åtgärder, som äro föreslagna från utskottets sida, måste jag säga, att det icke finns någon anledning för riksdagen att motsätta sig ett sådant arrangemang.

Det blir väl antingen socialstyrelsen, som kommer att syssla med den utredningen, eller också någon kommitté. Håller den icke på för länge, kostar den väl icke staten så mycket. Något större resultat av det lär det väl icke bli, men den här gången är det en högermotionär, som fört fram förslag om förhandlingsordning i en sådan omfattning, som han anser tjänstemännen böra tillerkännas denna. Även om den motion, jag framförde år 1932, fick en behandling, som icke är ovanlig här i riksdagen, i det att man behandlar motionen med hänsyn till den, som väckt den, måste jag säga, att även om det är herr Lundqvist i Rotebro, som motionerat, och hans anspråk äro mycket små, kan jag vara med om att stödja den. Vore det så, att anspråken vore tillräckligt stora med hänsyn till den fråga, det gäller, skulle jag så mycket hellre stödja dessa anspråk, men även nu kan jag naturligtvis rösta för bifall till utskottets hemställan.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Frågan om förhandlingsordning för statstjänstemän är rätt gammal. Jag var med redan år 1910 i fjärde tillfälliga utskottet, när vi hade att behandla en motion i detta ärende. Det gällde då visserligen formellt endast en motion om medgivande av förhandlingsordning för statens järnvägars tjänstemannapersonal, högre och lägre. På den tiden verkställde de tillfälliga utskotten en mycket grundlig behandling

Ang. förhandlingsordning för statens tjänstemän. (Forts.)

av frågorna, delvis beroende på att de hade ingen sekreterare, utan varje ledamot fick skriva själv, och ordföranden fick naturligtvis avfatta det beslut, som utskottet kom till, och vi andra fingo skriva så gott vi kunde. Det medförde eller var åtminstone en bidragande orsak till att man fick tränga mycket djupt in i frågorna.

När man tar begreppet förhandlingsordning, så kan man icke komma ifrån att statstjänarna äro part. Det där uraktlät den ärade motionären, det halkade han över. Är jag part så skall jag naturligtvis ha en motpart, och det blir i vanliga fall, det tar jag för givet, den verkstyrelse, som man sorterar under. Så den tredje mannen, om jag så får kalla den, som skall skilja mellan parterna, var skulle vi taga den ifrån? Det var en stötesten, som den, som drev förhandlingsordningslinjen sannerligen inte kunde klara ut. Han kunde icke reda ut det. Han sade: parterna få väl enas. Men hur går det, om parterna inte enas? Ingen kan köra dem till att enas. Den tredje mannen får väl bli en statsfunktionär han också. Då skall staten döma mellan sig själv som part och organisationen som part. Den, som är mindre sakkunnig än parten på statssidan, skall göra det. Det var nu inte riktigt en tillfredsställande lösning, och vi ingingo på spörsmålet på många och grundliga sätt. Majoriteten av utskottet kom till det resultatet, att saken var helt enkelt olöslig med den ställning, som vi antogo, att de svenska statstjänstemännen själva önskade att ha. De ha fast anställning och äro oavsättliga. Förutsatt att de icke begå några tjänstefel, ha de fast anställning och få pension och överhuvud taget är det så ställt för dem, att de äro tryggade för sin livstid. På den enskilda arbetsmarknaden ha ju de anställda icke de villkoren. De enskilda parterna, arbetsgivare och arbetare, kunna falla tillbaka på staten som skiljeman eller mäklare. Det är ingen konst. Det görs ju så lekande lätt, men här äro svårigheterna så kolossala.

Tiden medger icke att riktigt penetrera ärendet. Nu sökte herr Lundqvist i Rotebro att förtunna hela sin motion. Han gick ut ifrån, att detta egentligen icke betydde något annat än att staten hade hela avgörandet i sin hand. Man ville bara komma till tals med staten. Men det må herr Olsson i Golvvasta väl ändå ha rätt i, att en tjänstemannaorganisation kan ingå med sina önskemål till styrelsen för den gren av statsförvaltningen, som organisationens medlemmar tjäna under. De kunna gå in till socialstyrelsen och till Kungl. Maj:t, och de ha till sist riksdagen som sista reserv att komma med sina önskemål till. Så är det icke för något annat, de vilja ha förhandlingsordning, än för att kunna bekantgöra och klargöra vad de önska, tycker jag sannerligen icke de sakna någon möjlighet alls i ty fall. Absolut icke!

Det är ju betecknande att läsa i utskottsutlåtandet, att det är andra organisationer också, som ha instämt med motionären, men de ha hållit sig en oktav högre. De vilja ha en verklig förhandlingsordning. De vilja ha något att säga till om, när det gäller att avgöra, hur sakerna skola arrangeras.

När herr Lundqvist så särskilt skulle uppmjuka det hela för oss här i diskussionen, viftade han bort lönerna. Det var ju icke ifrågasatt någonting om dem. Nej, det står icke i motionen. Det gör det icke. Men hur är det: de synas ej, men de finnas där ändå. Det är jag övertygad om, och jag har litet erfarenhet, ty jag har som mångårig statsutskottsledamot deltagit i många lönereregleringar sedan år 1919. Det återstår ju en del verk, som äro oreglerade ännu, men det är ju massor av olika tjänster, som blivit reglerade. Jag kan försäkra herrarna, att vad beträffar lönerna, så vifta icke statstjänstemännen, varken högre eller lägre, bort dem som något oväsentligt, som herr Lundqvist gjorde. Det fanns bland alla, som vi hade att reglera lönerna för, icke mer än en enda grupp, som icke kom med påstående att den blev illa behandlad

Ang. förhandlingsordning för statens tjänstemän. (Forts.)
 och fick för liten lön så som reglementet var skrivet. Jag tycker, att herrarna gärna kunna få veta vad det var för grupp av underdjur här i Sverige. Det var justitieråden och regeringsråden. De sade icke ett ord, icke ett enda ord, men alla de andra från landshövdingarna och hela vägen igenom tyckte allesammans, att lönerna voro för låga, och allihop ansågo, att de kommit i missgynnad ställning. De, som placerats under löneklass 30 ansågo sig alltid vara placerade 2, 3, 4 klasser för lågt, så herr Lundqvist får ursäkta mig, om jag icke tror det minsta på vad han sade om att lönerna skulle det aldrig bliva fråga om. Där, mina herrar, är det, det kommer att knipa en gång, och skola ni ha en förhandlingsordning, och skall det icke bara vara fraser, utan den skall betyda någonting som en vanlig förhandlingsordning, då skola tjänstemannaorganisationerna ha lika mycken rätt som den andra parten. Eljest är det icke en förhandlingsordning. Det är en lek med ord helt enkelt, och den bedrar man just ingen enda med. Ett förslag om införande av förhandlingsordning avsågs efter den grundligaste utredning år 1910. Hur har det sedan utvecklats sig för statens befattningshavare? Ha de kommit att sitta i sjön vare sig man ser på statslönerna absolut eller man tar dem relativt och jämför med lönerna för andra samhällsgrupper? Det kan ju herr Lundqvist själv taga och räkna ut. Jag tror helt enkelt, att ingen olycka vederfarits dem, utan vi kunna till och med lugnt säga, att de äro grundligt kompenserade. Nu kan man naturligtvis debattera om denna kamp mellan de högre och de lägre stats-tjänarna. De lägre anse ju, att de borde haft alltsammans, och att generaldirektören och vaktmästaren egentligen skulle ha lika hög lön, men den frågan har ju inte avancerat. Åtminstone har jag inte trott, att det skulle vara ett lämpligt sätt. Var övertygade om att, om ni går in för förhandlingsordning, såsom nu är föreslaget, ett förslag, som jag antar att det kommer att bli majoritet för, få ni nog i framtiden se, vad det kommer att innebära. Då komma ni nog att märka klorna hos katten, som den nu så omsorgsfullt drar in, så att de icke kännas så mycket. Helt enkelt blir nog förhållandet sådant, att det blir staten, som skall stå som en domare mot sig själv och inom sig själv. Eljest kan man ju stryka bort all auktoritet för ledningen inom respektive verk. Då är ju den totalt borta. Då finns den ju inte kvar. Frågan är icke så lättvindig och så enkel som herr Lundqvist ävlas att göra den till här, och jag förvånar mig över att en man med hans goda huvud framhåller den på ett sätt, som han själv tydligen begriper icke kan vara logiskt, när man skall se på slutpunkten och vad följden skall bli av detta.

Det gör, att jag, herr talman, utan tvekan förklarar, att jag intar samma ställning till den här frågan, som jag gjorde år 1910. Utan tvekan yrkar jag avslag på utskottets utlåtande, helst som detta icke är precis av så ringa omfattning som herr Lundqvists motion, ty det omfattar hela fältet. Det tycks herr Andersson i Malmö icke observerat. Det går ju så långt, att det omfattar även deras mening, som öppet sagt ifrån, att de vilja, att statstjänstemännen skola betraktas som part. Vi begränsa oss icke, om vi bifalla utskottets utlåtande, till herr Lundqvists motion sådan han nu vittnade om den. Den åter ikring sig, och jag vill rekommendera herrarna att ni tänka er litet för, innan ni gå att fatta beslut.

Häruti instämde herrar *Westman, Mattsson, Eriksson* i Toftered, *Gustafson* i Vimmerby och *Persson* i Fritorp.

Herr Carlström: Herr talman! Herr Lundqvist i Rotebro känner sig ganska indignerad över att jag vågat anmärka på hans inställning till den här saken, och han säger ganska upprört, att »när jag säger så och så, så må det väl

Ang. förhandlingsordning för statens tjänstemän. (Forts.)

vara sant». Jag har ju stor respekt för herr Lundqvist och för vad han säger, och det är klart, att jag kan också ibland »i hettan» känna mig övertygad att jag kan säga något mycket kraftigt, som jag kanhända vid närmare eftertanke ändå inte är så säker på. Det må nu vara med den saken hur som helst.

Men då herr Lundqvist säger, att jag kommer med fula insinuationer, vill jag säga herr Lundqvist, att jag har sagt, att när det är förhandlingsordning och de skilda parterna inte längre kunna komma överens, så beror avgörandet i den fria marknaden på maktmedel. Jag har inte sagt, att herr Lundqvist vill ha den vägen, men jag har sagt detta för att visa, att vill man komma något längre än vad man nu har möjlighet att komma, är det åtminstone för mig klart, att det givs inte mycket mera än just maktmedel.

Herr Lundqvist har själv, då han talade om 1928 års lönekommitté, vidmerat, att här i landet suttit en kommitté, vars ordförande utan att be vare sig regeringen eller riksdagen om lov kallat intressenter från skilda orter och grupper av statstjänare för att höra deras åsikt om ett förslag, som kommittén utarbetat. Skulle man frukta för att i framtiden en kommittéordförande inte skulle få samma rätt? Det gör inte jag. Man kan lugnt påstå, att det föreligger ingen risk för att denna förmån härnäst kommer att berövas statstjänstemännen.

Herr Andersson i Stockholm var inte riktigt belåten med det resultat, var till herr Lundqvists motion hade lett. Men det är ju i alla fall i klämman talat om *förhandlingsordning*, och att ge en definition på vad detta begrepp innebär eller kommer att innebära, skall jag inte närmare gå in på, eftersom herr Lundqvist nu inte vill tillåta någon annan än han själv att ha några begrepp om den saken.

Jag måste säga, att det är ändå en väsentlig skillnad mellan att tala om förhandlingsordning i fråga om statens anställda och beträffande den fria marknaden. Ty i den fria marknaden är det så, att där kan en arbetsgivare säga ifrån, att dessa krav orka vi inte med, då få vi upphöra med driften, men staten kan inte gärna stoppa järnvägarna, posten och telegrafan. Staten kan inte falla tillbaka på detta, ty skattebetalarna och de, som benytta sig av institutionerna i fråga få sköta om, att det går ihop. Det är därför som det ligger en så väsentlig skillnad mellan att tala om förhandlingsordning på detta område och på den fria arbetsmarknaden.

Jag vill ytterligare understryka, vad jag sade i mitt förra anförande och vilket herr Olsson i Kullenbergstorp också var inne på, nämligen att det fattas ingenting i möjligheterna för de statsanställda att göra sina önskningar hörda. De kommittéer, som arbeta på detta område, ha möjlighet att resonera med statstjänarna både i fråga om arbetsanställning, arbetstid, sjukersättning, pension o. s. v. Det fattas sålunda ingenting beträffande dessa möjligheter, och därför menar jag, om herr Lundqvist är så blygsam som han säger att han är i sin motion, att den ger ingenting utöver vad som redan finns.

Går man med på en utredning, kan man visserligen säga såsom en talare sade, att det är ju »bara fråga om en utredning» och att det inte är någon fara med detta. Men man vet inte, vad denna utredning, om förhandlingsordning i princip godkännes av riksdagen, leder till, och det är på den punkten, som jag är ganska betänksam. Därför har jag, herr talman, måst framföra dessa betänkligheter, även om herr Lundqvist inte tycker om det.

Herr Andersson i Malmö: Herr talman! Man har i dagens debatt givit denna fråga en allt för stor räckvidd och givit den en annan och större innebörd än den har i verkligheten.

Ang. förhandlingsordning för statens tjänstemän. (Forts.)

Här ha dragits paralleller med förhandlingarna på den fria arbetsmarknadens område. Jag förstår emellertid inte, av vilken anledning man skall tala om förhandlingar på den fria arbetsmarknaden i samband med denna fråga, ty de ha icke med varandra att göra. Vid de förhandlingar, som det här är fråga om, komma icke de s. k. parterna att uppträda såsom likaberättigade. Motionärerna ha icke avsett, att tjänstemännen skola ha något avgörande inflytande vid bestämmandet av de ting, som förhandlingarna avse, utan detta är helt och hållet liksom nu lagt i händerna på vederbörande verk. Jag vill erinra om, vad utskottet i detta avseende uttalat. Utskottet har i sitt uttalande sagt, att de förhandlingar, som här avses, skola vara sådana, i vilka tjänstemännen kunna få sina synpunkter och önskemål framförda till vederbörande myndigheter, innan avgöranden om tjänstemännens anställnings- och arbetsvillkor träffas, utan att något intrång skulle göras i de statliga myndigheternas beslutanderätt. De statliga myndigheternas beslutanderätt skall stå lika klar i fortsättningen som hittills.

I fråga om den motion, som här föreligger till behandling, har utskottet för sin del icke kunnat gå med på densamma. Utskottet har med angivande av vissa synpunkter i motiveringen klart och tydligt föreslagit en förutsättningslös utredning. Utskottet har nämligen sagt, att utskottet icke kunnat helt tillstyrka den föreliggande motionen utan måst inskränka sig till att förorda en förutsättningslös utredning av frågan.

Såsom herr Lundqvist redan erinrat om behandlades för en tid sedan här i kammaren ett betänkande från andra lagutskottet i anledning av en kungl. proposition, som avsåg bl. a. arbetsförhållandena vid landets sjukhus. I detta betänkande uttalade andra lagutskottet, vars förslag bifölls av riksdagen, bland annat följande: »Utskottet anser emellertid vissa skäl tala för att till utredning upptaga frågan, huruvida berörda personal bör tillerkännas rätt att deltaga i förhandlingar rörande utformandet av personalens arbetsvillkor samt huruvida kontors- och ekonomipersonal bör beredas möjlighet att i samma utsträckning som sjukvårdspersonal men möjligen i annan ordning överklaga av sjukhusdirektionen meddelade beslut.»

I det av mig nu citerade utlåtandet talas således också om utredning på ungefär enahanda sätt som utskottet föreslagit i här föreliggande fråga.

Slutligen vill jag också erinra om, att det pågått och pågår överläggningar mellan de större städerna rörande upprättandet av viss förhandlingsordning mellan städerna och städernas anställda. Vissa städer här i landet ha redan infört dylik förhandlingsordning.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla yrkandet om bifall till utskottets förslag.

Herr Lundqvist: Herr talman! Man har här åter och åter sökt göra gällande, att tjänstemännen redan ha, vad vi motionerat om. Jag har svårt att förstå, hur man kan föra ett sådant tal. Visst ha tjänstemännen denna petitionsrätt, som herr Olsson i Kullenbergstorp talade om, och visst ha de rätt att skriva till Kungl. Maj:t, utskott och olika myndigheter, men därmed är inte sagt, att vederbörande få sin sak prövad. Jag misstänker t. ex., att på bankoutskottets bord ligga för närvarande ganska många framställningar i pensionsfrågan. Jag vet inte, om bankoutskottet får tid att något närmare pröva dessa olika framställningar. Jag är inte riktigt säker härpå. Vad vi velat är, att man skall inte bara ha rättighet att skriva utan också att få ett svar, föregånget av en prövning av anförda skäl, och att man eventuellt också skall kunna få muntligen överlägga med vederbörande i den sak, som det är fråga om.

Ang. förhandlingsordning för statens tjänstemän. (Forts.)

Jag understryker ännu en gång, att det är inte bara de stora lönefrågorna, som det här gäller. Det är så mycket annat, som kan irritera. Det är inte bara lönerna, även om de betyda mycket, som spela roll för de olika tjänstemannagrupperna.

Vidare säger herr Olsson i Kullenbergstorp, och jag tror att herr Carlström också strök under detta, att här har sannerligen ingen orättvisa blivit begången mot statstjänstemännen. Jag hade trott, att vi skulle kunna undgå att draga in det stora löneproblemet i denna debatt, eftersom det faktiskt inte hör hemma här. Jag skall därför inte upptaga ett sådant kategoriskt påstående till närmare bemötande, även om det vore frestande att göra några jämförelser. Jag vill endast säga, att jag personligen alltid hittills sökt att vara rättvis emot olika grupper av samhällsmedborgare, och att jag inte tror, att, ifall man vill vara det, man gör ett så kategoriskt uttalande som att inga som helst orättvisor blivit begångna mot de statsanställda. Litet var måste nog vid närmare övervägande erkänna, att man beträffande vissa statsanställda åtminstone varit bra nära orättvisan, även om man inte vill erkänna, att man rent av överskridit gränsen till vad som måste stämplas som orättvist. Jag behöver inte tala i egen sak, jag kan hänvisa till andra grupper. Jag vill blott med detta påvisa, att det inte är riktigt korrekt att göra sådana generella uttalanden, som här gjorts emot de statsanställda.

Vidare sade herr Olsson i Kullenbergstorp — och herr Carlström var inne på samma sak — att här ha vi två parter, och vad skall hända, om dessa två parter inte komma överens? Beträffande den saken hade man redan 1910 »gnuggat geniknölarna» i fjärde tillfälliga utskottet utan att kunna komma till klarhet. Ja, det är möjligt, men det är lång tid sedan 1910. Vi ha nu kommit fram till 1934. Mycket har ändrats på dessa många år. Jag tror i varje fall, att man numera icke behöver finna det så förfärligt svårt att »knäcka» denna fråga, synnerligast om man går efter de mycket enkla och lojala linjer, som årets motionärer själva föreslagit och som ju innebära, att när den ena parten, som alltså representerar tjänstemännen, icke får vederbörande på den motsatta sidan, som representerar staten eller myndigheterna, att godtaga sin uppfattning, det icke behövs någon tredje mellankommande part, eftersom — såsom vi sagt i motionen — avgörandet alltjämt helt och hållet skall ligga i statens och i myndigheternas hand. Som sagt: avgörandet ligger hos staten och dess organ, och det behövs icke på något sätt en mellankommande part. Därför är det problem herrar Olsson i Kullenbergstorp och Carlström upprullade fullkomligt omotiverat. Man behöver icke fråga sig, vilken väg man skall gå, om parterna icke komma överens. Detta ha vi fullständigt klart för oss. De anställda få böja sig framdeles liksom hittills. I det avseendet ha vi icke pretenderat på någon ändring.

Att vidare den förhandlingsordning, som jag förordar, icke är så meningslös som man på motståndarhåll söker göra gällande, framgår av de erfarenheter man gjort utomlands. Jag vet icke, om de, som nu opponera sig, tagit reda på hur förhållandena i detta avseende gestaltat sig i Norge och Danmark, där liknande förhandlingsordning redan finns. I Danmark har man redan sedan många år tillbaka en förhandlingsordning, som f. ö. infördes på initiativ eller under intim medverkan av den nuvarande generaldirektören för de danska statsbarnorna, och enligt vad jag tror mig veta, har han ingen önskan att nu bli av med den. Man anser där — liksom jag vågar tro skulle bli fallet här, om en förhandlingsordning som den ifrågasatta komme till stånd — att förhandlingsordningen är till gagn icke bara för tjänstemännen utan också i mycket hög grad för staten och dess olika organ.

Ang. förhandlingsordning för statens tjänstemän. (Forts.)

Herr **Magnusson** i Skövde: Herr talman! När man hör debatten i denna fråga liksom när man i övrigt söker sätta sig in i densamma, kan man icke undgå det intrycket, att den i viss mån är frukten dels av överdrivet starka förväntningar och motsättningar, dels också av den överorganisation, som på många områden i samhället för närvarande förefinnes.

Då jag här tillåtit mig att begära ordet är det därför, att det synes mig, som om utskottet tagit på frågan kanske litet för enkelt och icke tillräckligt beaktat det sammanhang, som råder mellan å ena sidan det förhållande, som kan framgå ur en förhandlingsordning och därur vunna — visserligen preliminära — resultat och å andra sidan den ställning, som tjänstemännen intaga vis å vis sitt tjänstemannaansvar. Det förefaller mig nämligen, som om det lätt skulle kunna uppstå ganska svårartade konfliktsituationer, om sedan genom en förhandlingsordning ett visst resultat framkommit, detta resultat till äventyrs skulle i väsentlig mån strida mot det ansvar, som åvilar tjänstemännen på grund av deras tjänsteställning. Det är därför jag anser, att frågan bör upptagas i ett vidsträcktare sammanhang än som förutsattes enligt det slut, vartill utskottet kommit. Enligt min mening måste sålunda i ett sammanhang utredas hela frågan om tjänstemännen och deras ansvarsställning och i samband därmed frågan, huruvida någon viss förhandlingsordning bör införas. Då dessa synpunkter icke blivit tillräckligt beaktade i det föreliggande utskottsutlåtandet, är detta för mig ett skäl till att instämma i de yrkanden, som här gjorts om avslag på utskottets hemställan.

Herr **Arneberg**: Herr talman! Denna fråga har varit föremål för debatt så länge, att jag icke skall yttra mig mera ingående i densamma. Jag vill bara säga några ord med anledning av den synpunkt, som framfördes av den siste ärade talaren, då han framhöll, att utskottet borde ha uttalat sig för att spørsmålet skulle lösas endast i samband med en allmän tjänstemannalagstiftning. Den synpunkten har även varit uppe i utskottet, men vi stannade där vid att begära en förutsättningslös utredning. Då vi faktiskt visste så litet om vad en dylik stor, allmän tjänstemannalag skulle behöva komma att upptaga, ansågo vi riktigast redan på grund därav, men framför allt med hänsyn till utredningens karaktär av förutsättningslös sådan, att icke binda sig i fråga om hur utredningen skulle läggas, bl. a. vis å vis en sammankoppling av förevarande spørsmål med en allmän tjänstemannalagstiftning.

Om man läser utskottets utlåtande på sidan 2, andra stycket, finner man emellertid, att betydlig hänsyn tagits just till den nämnda synpunkten, all den stund den sortens lösning skjutes i förgrunden. Utskottet uttalar ju där, att i utredningen jämväl skall ingå prövning av frågans lösning i detta stora sammanhang. Vi ha dock inom utskottet ansett det oriktigt att helt stänga vägen för andra, måhända framkomligare lösningar, och, som jag nyss nämnde: det rimmar för övrigt icke med en begäran om en förutsättningslös utredning av frågan att binda det hela så att en lösning kan tänkas ske med riksdagens medgivande endast på den väg som jag skulle vilja kalla den stora och den svåra vägen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan, och jag hoppas, att denna rimliga och anspråkslösa begäran från tjänstemannahåll icke skall tillbakavisas av kammaren. Utskottet uttalar på ett ställe, att önskemålen äro rimliga och enligt utskottets förmenande värda beaktande. Herr Olsson i Kullenbergstorp påpekade, att frågan var uppe redan år 1910, och just det förhållandet, att — såsom här alltså konstaterats från så sakkunnigt håll — frågan är av så gammalt datum, talar i sin mån för att det åtminstone bör företagas en utredning, huruvida den icke kan lösas på ett

Ang. förhandlingsordning för statens tjänstemän. (Forts.)

sätt, som tillfredsställer tjänstemännen utan att på något vis träda för nära statsmakternas gamla rätt att ha beslutanderätten i sin hand.

Jag hemställer därför, herr talman, om bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag å såväl berörda hemställan som den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Olsson i Golvvasta begärd emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller tredje tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit såväl utskottets berörda hemställan som den i ämnet väckta motionen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet.

Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet hava röstat för ja-propositionen. Rösträkning begärdes likväl av herr Werner i Höjen, i anledning varav namnupprop verkställdes. Därvid avgåvos 120 ja och 55 nej, varjämte 5 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan; och skulle, jämlikt § 63 riksdagsordningen, detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

§ 5.

Härefter föredrogs punktvis konstitutionsutskottets utlåtande, nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av § 24 riksdagsordningen samt till lag om ändring i vissa delar av lagen den 26 november 1920 (nr 796) om val till riksdagen; och biföll kammaren vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

§ 6.

Vidare föredrogs statsutskottets memorial, nr 105, om anvisande av de i regeringsformens 63 § föreskrivna kreditivsummor.

Kammaren biföll vad utskottet i nämnda memorial hemställt.

§ 7.

Å föredragningslistan var härefter uppfört statsutskottets utlåtande, nr 106, i anledning av väckt motion angående sänkning av lönerna åt vissa statens ämbetsmän.

I en inom andra kammaren av herr *Kilbom m. fl.* väckt, till statsutskottet hänvisad motion, nr 82, hade föreslagits, att riksdagen måtte i skrivelse till regeringen anhålla, att regeringen måtte snarast för riksdagen framlägga förslag till sänkning av lönerna — maximum 40 procent — för de statens ämbets-

Ang. sänkning av lönerna åt vissa statens ämbetsmän.

Ang. sänkning av lönerna åt vissa statens ämbetsmän. (Forts.)
män, vilka åtnjote en lön av över 8,000 kronor per år, dock så, att sänkningen successivt minskades från de högst avlönade och nedåt, så att löneskalan vid åttatusenkronorsgränsen ställdes i proportion med nuvarande löneskillnader för dem, som hade under 8,000 kronor.

Utskottet hemställde, att ifrågavarande motion icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Efter föredragning av utskottets hemställan begärdes ordet av

Herr **Kilbom**, som yttrade: Herr talman! I statsutskottets behandling av föreliggande motion är att notera ett litet men mycket, mycket blygsamt framsteg. Förr om åren har statsutskottet endast helt snävt och grinigt avfärdat motionen. I år går utskottet in på en sorts motivering för sin ståndpunkt. Det framgår av denna för det första, att 1928 års lönekommittés betänkande föreligger. För det andra framgår det, att utskottet liksom tidigare förutsätter, att regeringen vid framläggande av förslag i anledning av betänkandet skall taga hänsyn till det reella löneläget och rådande konjunkturläge. För det tredje framgår det, att frågan alltjämt är beroende av regeringens prövning. Detta är emellertid icke nog. När regeringen behagar finna, att denna sak är mogen för riksdagsbehandling, därom får man intet besked.

Emellertid ser det ut, som om man fått klart för sig, att det är en bredare opinion bakom motionen än de valmän representera, vilka stå bakom vårt parti. Det förspörjes nämligen, att man börjar mera allmänt diskutera, hurvida icke åtgärder böra vidtagas i motionens syfte.

Jag kan nu icke förstå den socialdemokratiska regeringens underlåtenhet att komma med ett förslag. Regeringen har alldeles nyss, då det gällde byggnadsarbetarna, gått in för ett medlingsförslag, som innebar högst avsevärda lönereduktioner, och motiverat detta dels med att landets intresse krävde det, dels också med att byggnadsarbetarna icke kunde ha anspråk på att komma i en annan ställning än andra arbetare. Åtminstone ha dessa motiv framförts av regeringspressen. Har regeringen den uppfattningen enbart i fråga om byggnadsarbetarna, så gäller väl detsamma beträffande ämbetsmännen med löner överstigande 8,000 kronor om året? Att döma av frågans behandling synes det emellertid, som om den sittande regeringen skulle anse det rimligt, att byggnadsarbetarna nöjde sig med en lönereduktion på 10 à 11 % men orimligt att tjänstemännen med löner över 8,000 kronor finge finna sig i någon som helst lönereduktion. Jag erinrar herrarna om att regeringen varken i år eller i fjol föreslagit någon sådan. Om jag icke minns galet, föreslog regeringen föregående år icke heller någon minskning av dyrtidstillägget. Socialdemokratisk politik är sålunda, att arbetarnas löner skola sänkas men att de ämbetsmannalöner, som överstiga 8,000 kronor, skola vara fullständigt obeskurna. Att man på borgerligt håll har en sådan uppfattning, förvånar mig på intet vis. Men utskottets socialdemokratiska ledamöter måste ju känna till sin regerings ståndpunkt, och följaktligen är deras uttalande härvidlag såsom motiv för avslag på motionen icke någonting annat än ett försök att med allmänna talesätt slå blå dunster i ögonen på allmänheten och komma ifrån ett reellt ståndpunktstagande.

Då det emellertid, herr talman, självklart icke finns någon utsikt att härvidlag få någon ändring, återstår väl ingenting annat än att fortsätta aktionen, och det är då under den fasta förvissningen, att herrarna så småningom komma att tvingas att företräda en annan uppfattning än den man kommit till vid årets riksdag. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till motionen.

Jag skulle emellertid — utan att det medför något som helst annat resultat

Ang. sänkning av lönerna åt vissa statens ämbetsmän. (Forts.)

än att det står i protokollet, vilket ju dock kan vara av värde — bra gärna vilja — från en tyvärr tom regeringsbänk! — ha svar på frågan: när anser den socialdemokratiska regeringen, att 1928 års lönekommittés förslag skall bli föremål för regeringens prövning? Ha herrarna så mycket att göra med att pressa ned arbetarlönerna, att ni icke ha tid med den här saken eller vad kan anledningen vara?

Vidare anfördes ej. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 8.

Till behandling upptogs nu statsutskottets utlåtande, nr 107, i anledning av väckt motion angående avskaffande av den ordinarie anställningsformen för ämbetsmän och tjänstemän i chefsställning.

Ang. avskaffande av den ordinarie anställningsformen för ämbetsmän och tjänstemän i chefsställning.

Uti en inom andra kammaren väckt, till statsutskottet hänvisad motion, nr 495, hade herr *Kilbom m. fl.* föreslagit, att riksdagen måtte hos regeringen hemställa om utredning och förslag till 1935 års riksdag om avskaffande av den ordinarie anställningsformen för ämbetsmän och tjänstemän i chefsställning.

Utskottet hemställde, att ifrågavarande motion icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr *Kilbom*: Herr talman, mina herrar! I denna fråga har utskottet i huvudsak kommit med samma undanflykter som i den föregående. Man har hänvisat till 1928 års lönekommittés utredning, och man förutsätter att regeringen kommer att taga ståndpunkt till problemet.

Emellertid är denna fråga av mycket större vikt än den föregående. I en rad av kommuner går man nu in för principen, att ämbetsmän och tjänstemän i chefsställning skola anställas på viss tid. I Stockholms stads förvaltning ligger precis den frågan för närvarande under behandling. Veterligen har man, när det gäller en del av förvaltningen, redan uttalat sig för att tjänstemän i chefsställning böra anställas på viss tid — detta anser man såsom något självklart — alldenstund en sådan princip medför möjlighet att rätta eventuella misstag, begångna vid befattningarnas besättande. Man försäkrar sig om möjlighet att kunna bli av med en tjänsteman, som av det ena eller andra skälet är olämplig eller oduglig, och man kan alltså härigenom få tillfälle att ersätta vederbörande med en duglig kraft. Vad som i detta avseende gäller för våra större kommuner, borde väl också i mångdubbel omfattning gälla för staten.

Jag hade för icke så länge sedan ett samtal med en av chefstjänstemännen i ett av statens verk. Jag frågade honom, om han icke ansåg, att det vore bättre, och om det icke visade en större uppskattning t. o. m. av chefstjänstemännen, för den händelse dessa anställdes på viss tid. Han svarade ungefär på följande sätt. Enligt mitt sätt att se är den nuvarande anordningen orimlig. Resultatet blir, att på massor av poster sitta personer, som icke äro lämpliga och som genom sina åtgärder åsamka staten mycket stora ekonomiska förluster. Det händer också, att en person, anställd med konstitutorial eller fullmakt, kort tid efter erhållandet av anställningen sjuknar och därefter icke kan sköta sin tjänst. Vederbörande tager sjukledighet och platsen måste, kan-

Ang. avskaffande av den ordinarie anställningsformen för ämbetsmän och tjänstemän i chefsställning. (Forts.)

ske under årat, upprätthållas med en ung vikarie, som emellertid måste känna sig bunden av sin osäkra ställning och förhindrad att vidtaga de åtgärder, som han anser fullständigt självklara, med hänsyn till nödvändigheten av att sköta tjänsten till samhällets bästa. Min sagesman anförde en rad av andra skäl, som motiverade ett bifall till den motion, som härvidlag har väckts.

Statsutskottet anser, att man kan ingenting göra. Någoting annat innebär icke utskottets förklaring. Utskottet meddelar emellertid en synnerligen intressant upplysning beträffande ett förhållande, som vi haft kännedom om och kommit i kontakt med även i huvudstadens kommunalförvaltning. Efter att ha meddelat, att praxis i detta avseende vore alltför växlande för att tjäna till ledning för ett svar på frågan, tillägger utskottet, att 1928 års lönekommitté försökt att få en utredning till stånd. Är de icke, herr talman, inom parentes sagt, en utmärkt belysning till lönekommitténs kompetens, att man försökt att få en utredning till stånd och för den skull förfrågat sig hos ett antal experter på det statsrättsliga området, huruvida någon av dem vore vilig biträda kommittén med en dylik utredning. Samtliga hade emellertid på grund av för tillfället bristande tid sett sig nödsakade att lämna ett avböjande svar. Ja, det är klart, att den ena korpen icke hugger ut ögonen ur den andre.

I Stockholms stad hade vi nyligen en liknande fråga. Vad gjorde då stadens myndigheter? Jo, man tillfrågade en statens tjänsteman, vad hans uppfattning var om hela den här anställningshistorien. Naturligtvis svarade han, att staden icke kunde rubba på de ordinarie tjänstemännens anställningsförhållanden. Detta vore, sade han, stridande mot gällande lag. Man kom alltså där till precis samma slutsatser, som man tidigare kommit till i riksdagen, då vi behandlat hithörande frågor, nämligen att det är omöjligt att göra någoting åt den här historien.

Om man ser på 1928 års lönekommitté och dess sammansättning, kan man, på grund av en upplysning, som herr Carlström i en föregående debatt var vänlig att lämna, få klart för sig hur pass villig den kommittén måste vara att rucka på tjänstemännens anställningsförhållanden. Majoriteten i denna kommitté utgjordes av tjänstemän. Ja, då förstå ju herrarna, att ni sitta här bara som spelfigurer och ingenting annat, ty icke föreslår denna kommitté, vars majoritet utgjordes av tjänstemän, att man skall gå in för sämre anställningsvillkor för tjänstemännen, d. v. s. för sig själva.

När jag hörde detta, undrade jag, hur det förhåller sig i statsutskottet. Vad är det för folk, som har inflytandet där? Jag gjorde då hastigt och lustigt en ganska intressant upptäckt. Om herrarna titta efter, vilka som ha skrivit under statsutskottets utlåtande nr 106, skola ni finna, att 8 av under-tecknarna i verkligheten äro högre statsämbetsmän. Vi ha herr Bergqvist, herr Olof Olsson — herr Bergqvist kan man ju räkna såsom statsämbetsman — herr Kvarnzelius, som ju har varit statsämbetsman, herr Nilsson i Malmö, som är statsämbetsman i realiteten, herrar Bagge, Petré, Anderson i Råstock och herr Holmgren. Ja, också herr Anderson i Råstock är ju i realiteten statstjänsteman. Det vare mig fjärran, herr talman, att uttala något klander mot dessa personer. Men det springer i ögonen, att det är ju enbart mänskligt, om ett statsutskott, sammansatt på detta sätt, har mycket litet intresse av att få fram en annan anställningsform än den nu gällande i fråga om statens högre ämbetsmän i chefsställning.

Det synes mig, som om alla skäl talade för ett bifall till motionen. Jag ber följaktligen, herr talman, att få yrka bifall till densamma.

Jag tror icke, att man kan få till stånd en ordentlig förvaltning här i landet, så länge staten såsom arbetsgivare skall vara fullständigt fastlåst vid

Ang. avskaffande av den ordinarie anställningsformen för ämbetsmän och tjänstemän i chefsställning. (Forts.)

ämbetsmän, oavsett om dessa duga något till eller ej. Vederbörande sitter där bara i kraft av sitt konstitutorial och i kraft av sin ställning. Man borde ha kunnat förvänta, att det skulle ha uttalats någonting så blygsamt som sympati för den åtgärd, som i motionen åsyftas, en åtgärd, som ändå, herr Anderson i Råstock, genomförts i en rad länder, och vilken man, som sagt, just nu diskuterar i en del av våra stora kommuner.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman, mina herrar! Det var icke ens min mening att begära ordet i denna fråga, men då herr Kilbom gör mig den äran att säga, att jag är statstjänsteman, vill jag nämna, hur det förhåller sig med den saken. Detta hans påstående är nog en av hans vanliga överdrifter.

Vad sedan beträffar anställning på konstitutorial, förhåller det sig ju så, att det är ett gammalt högeryrkande, som rests för att få personalen vid statens järnvägar litet lösare anställd. Det förvånar mig icke så mycket, att herr Kilbom kommer med samma argumentation i detta fall.

Vad därefter gäller chefstjänsterna — det är ju den frågan, som det nu egentligen skulle vara tal om och icke om Stockholms kommunala förvaltning — är det ju redan nu så, att en stor del av våra chefer, för att icke säga alla chefer vid de affärsdrivande verken, äro tillsatta på viss tid. Så är även förhållandet med en sådan hybrid mellan affärsdrivande verk och ämbetsverk som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Den där idén växer sålunda fram, allteftersom tiden mognar för idéns omsättande i praktiken. Jag måste för min del säga, att de viktigaste verken redan ha en sådan anordning, som här är ifrågasatt.

Jag vill till slut säga, att även om vi i dag skulle besluta, att ingen chefsbefattning hädanefter finge tillsättas annat än genom förordnande på viss tid, skulle det icke ändra ett dugg på de chefstjänster, som redan äro tillsatta. Dessa komma att äga bestånd i alla fall.

Jag skall icke upptaga tiden längre, men jag har velat yttra dessa ord för att något motivera ett yrkande om bifall till utskottets förslag.

Herr **Kilbom**: Herr talman! Jag förstår innerligt väl, att herr Anderson i Råstock icke vill diskutera denna fråga eller utskottets ståndpunkt beträffande densamma. Det var emellertid ändå ett mycket upplysande debattinlägg, som han gjorde. Vi skola ju icke syssla med några personfrågor. Men då herr Anderson i Råstock påstod, att jag gjorde mig skyldig till en överdrift, då jag sade, att även han — jag sade det en passant — vore att räkna såsom statstjänsteman, undrar jag, om han icke bör taga sitt yttrande och sina tvivel under förnyad omprövning.

Sedan sade herr Anderson i Råstock, att jag befann mig på samma linje som högern. Förlåt, om jag gjorde mig skyldig till överdrift, vad gjorde då herr Anderson i Råstock sig skyldig till, när han kom med ett sådant påstående. I motionen står det klart och tydligt, att man hemställer, att »riksdagen måtte hos regeringen hemställa om utredning och förslag till 1935 års riksdag om avskaffande av den ordinarie anställningsformen för *ämbetsmän och tjänstemän i chefsställning*». Jag har aldrig hört, att banvakter och arbetare, lägre personal överhuvud taget vid statens järnvägar, äro ämbetsmän och tjänstemän i chefsställning. Då högern framfört sitt yrkande, har den varit på en linje; då vi yrka på åtgärder för av oss anförda kategorier, äro vi på en helt annan linje. Det lär icke gå att komma ifrån detta.

Då man talar om, att vårt förslag är genomfört för en hel del statsverks vidkommande, är detta riktigt, framför allt när det gäller de affärsdrivande

Ang. avskaffande av den ordinarie anställningsformen för ämbetsmän och tjänstemän i chefsställning. (Forts.)

verken. Men icke ens, när det gäller dessa verk, är principen genomförd i den omfattning, som är behöfvlig och med hänsyn till verkens skötsel riktigtast. Om det brister i fråga om en del av de där anställda, så brister det fullkomligt i fråga om en del andra verk, där man på ett helt annat sätt skulle utvinna arbetsresultat och gagneliga resultat, för den händelse man genomförde åtgärder i anslutning till vad som i motionen föreslagits.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Kilbom, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 107, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 9.

Föredrogs vart efter annat

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 108, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån för anordnande av vissa erkända alkoholistanstalter;

nr 109, i anledning av kamrarnas återremiss av punkt 8 i statsutskottets utlåtande nr 10 angående anslag till laboratorieutrustning vid navigationsskolan i Malmö; och

nr 110, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under tionde huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till bestridande av kostnader för viss låneverksamhet; samt

sammansatta stats-, bevilnings- och bankoutskottets utlåtande, nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och de Socialistiska Rådsrepublikernas Union avsluten överenskommelse angående beställningar och krediter m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden och memorial hemställt.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

§ 10.

Vidare föredrogs bankoutskottets utlåtande, nr 41, i anledning av väckta motioner om rätt till inträde i statens pensionsanstalt för ordinarie befattningshavare vid Sveriges industriförbunds arbetsledareinstitut; och biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

§ 11.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan upptaget bankoutskottets utlåtande, nr 42, i anledning av framställningar angående pensioner och understöd åt vissa i statens tjänst anställda eller förut anställda personer.

Punkterna 1 och 2.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 3, angående tilläggspension åt f. d. tullfiskalen Georg von Zweigbergk. *Ang. tilläggspension åt f. d. tullfiskalen G. von Zweigbergk.*

I en inom andra kammaren väckt, till bankoutskottet hänvisad motion, nr 272, hade herr *Lithander* föreslagit, »att riksdagen måtte besluta bevilja förutvarande tullfiskalen i Göteborg, vice häradshövdingen Georg von Zweigbergk sådant tillägg till den honom av generaltullstyrelsen tilldelade pensionen, att den sammanlagda pensionen må uppgå till samma belopp, som tillkommer tullkontrollör i Göteborg».

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan punkten föredragits, anförde:

Herr **Lithander**: Herr talman! Bankoutskottet har inte velat gå med på den i ämnet väckta motionen under anförande att vederbörande tjänsteman redan har fått pension. Detta är alldeles riktigt. Men i motionen har det påpekats, att det pensionsunderlag, på vilket pensionen beräknats, torde kunna betraktas såsom orimligt lågt. Ämbetsmannen i fråga har haft tvenne tjänster, den ena såsom tullfiskal i Göteborg och den andra såsom auditör. På grund av att han innehaft denna senare tjänst har han tilldelats en pension av 1,160 kronor. Det pensionsunderlag, på vilket hans pension såsom tullfiskal utgår, har beräknats å ett belopp av 2,000 kronor. Pensionsunderlaget för denna tjänst fastställdes för femtio år sedan och har icke undergått någon förändring, ehuru väl själva avlöningen under årens lopp ökats upp till 5,370 kronor. Denna tjänst har för övrigt varit så beskaffad, att en del av inkomsterna bestått av vad man kallar aktoratsprovision, som utgått med 12 % å kronans andel av böter och beslagttaget gods, och denna provision har utgjort en icke oväsentlig del av inkomsten. Sedermera ha emellertid dessa gamla tullfiskaltjänster satts på indragningsstat, och de nuvarande befattningshavarna, utom den i Stockholm, äro alla tillsatta mot arvode. Med dessa tjänster följer alltså numera ingen som helst pension.

Det har också framhållits i motionen, vilka kvalifikationer som denne tjänsteman måst ha för att kunna komma till den befattning, som han innehaft. Han har sålunda måst avlägga examen till rättegångsverken och han har tjänstgjort vid domstol, och en dylik utbildning förutsätter, att vederbörande måste komma till en ålder av 27, 28, inemot 30 år, innan han nått den kompetens, som behövs för att sköta befattningen. Såsom pensionsunderlag för en dylik tjänst har som sagt beräknats 2,000 kronor, och om man jämför detta pensionsunderlag med det pensionsunderlag, som en förste expeditionsvakt i statens verk åtnjuter och som överstiger 1,600 kronor, så må väl detta vara ett ganska starkt belägg för att pensionsunderlaget för nu ifrågakvarande tjänsteman icke blivit vad det borde ha varit.

När alltså denne tjänsteman efter gällande regler inte kunde få högre pension än 1,600 kronor trots sin maktpåliggande tjänst, så har det inte funnits

Ang. tilläggs pension åt f. d. tullfiskalen G. von Zweigbergk. (Forts.) någon annan utväg för att om möjligt bereda honom en bättre pension än att gå till riksdagen och begära en ändring härvidlag.

Nu vet man ju, att bankoutskottet är, och med rätta, mycket noga med att se till att man icke skapar prejudikat, då man avviker från gällande bestämmelser. Jag vill därför påpeka, att i detta fallet skapas intet prejudikat annat än beträffande innehavaren av samma tjänst i Stockholm, ty denne befattningshavare är av samma anledning som tjänstemannen i Göteborg utan tvivel berättigad att efter vanliga, rättvisa grunder få sin pension beräknad efter ett bättre pensionsunderlag. Samtliga övriga innehavare av motsvarande tjänster äro tillsatta på förordnande. Jag vill också nämna, att när den tjänsteman, det nu är fråga om, tillträdde sin befattning, där han uppbar en lön av 3,000 kronor och där pensionsunderlaget som sagt utgjorde 2,000 kronor, så fick han betala 800 kronor för att komma in i pensionskassan.

Jag har noga gått igenom de handlingar, som gälla denna sak, och jag kan, herr talman, icke finna annat än att denne väl förtjänste tjänsteman skulle vederfaras rättvisa, om riksdagen nu bifölle motionen, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till densamma. ●

Herr Paulsen: Herr talman! Motionären talar om att denne man hade högre kvalifikationer än vad som erfordrades för att sköta tjänsten. Det tvivlar jag inte alls på, det finns nog många tjänstemän, som ha högre kvalifikationer än de behöva för sin tjänst, men inte få de därför högre pension.

Herr Lithander säger vidare, att mannen fick betala 800 kronor för att komma in i pensionskassan. Ja, men det berodde naturligtvis på att han hade kommit till sådan ålder, att han måste betala höga retroaktivavgifter, och det är många i statens tjänst, som få göra det. Denne man har utan tvivel fått den pension, som han är berättigad att få, och då är det inte vidare att göra åt den saken.

Jag ber således att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Lithander: Herr talman! Den siste ärade talaren har nog missuppfattat mig i någon mån, ty jag har inte sagt, att tjänstemannen haft större kvalifikationer än som behövdes för att sköta tjänsten, utan jag har sagt, att det behövs stora kvalifikationer för att sköta den tjänsten, och som exempel på vad som fordras nämnde jag, att han hade tagit examen till rättegångsverken och tjänstgjort vid domstol. Det var mot bakgrunden av dessa kvalifikationer, som jag till jämförelse upplyste om vad som behövdes för att komma upp i ett pensionsunderlag av över 1,600 kronor, medan pensionsunderlaget för denna post icke är mer än 2,000 kronor.

Jag kan, herr talman, fortfarande icke se annat än att man gjorde rättvisa åt denne tjänsteman, om man bifölle motionen.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr förste vice talmannen propositioner på de därunder förekomna yrkandena; och blev utskottets hemställan i förevarande punkt av kammaren bifallen.

Punkterna 4—20.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Ang. pension
åt furiren
K. M. Bäck.*

Punkten 21, angående pension åt indelte furiren vid Skaraborgs regemente Karl Melker Bäck.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 123, hade herr *Magnusson* i Skövde föreslagit, att indelte furiren vid Skaraborgs regemente Karl Melker

Ang. pension åt furiren K. M. Bäck. (Forts.)

Bäck måtte från och med månaden näst efter hans avgång från regementet från allmänna indragningsstaten beviljas en årlig pension, så att densamma jämte till honom från Vadstena krigsmanshuskassa utgående gratial uppginge till sammanlagt 948 kronor.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vid denna punkt hade reservation avgivits av herrar *Bäcklund* och *Laurén*, vilka hemställt, att riksdagen i anledning av förevarande motion måtte medgiva, att furiren Bäck finge från och med månaden näst efter den, under vilken han erhöle avsked från sin anställning vid regementet, under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd uppbära en årlig pension till så stort belopp, att densamma, tillika med honom tillkommande gratial från Vadstena krigsmanshuskassa, uppginge till sammanlagt 948 kronor.

Punkten föredrogs; och yttrade därvid:

Herr **Magnusson** i Skövde: Herr talman! Jag ber att med några få ord få fästa kammarens uppmärksamhet på denna pensionsfråga, och jag gör det därför, att det synes mig angeläget att om möjligt åstadkomma en ändring i det yrkande, som från bankoutskottet nu föreligger och som för övrigt är ett uttryck för samma egendomliga ställningstagande, som bankoutskottet hade i samma fråga vid förra årets riksdag, då den förelåg i form av en kungl. proposition.

Det gäller här en indelt furir, Bäck, vid Skaraborgs regemente, vilken är född 1867 och sålunda uppnått en betydande ålder. Han har tjänat som indelt soldat ända sedan 1887. Han tjänstgjorde under åren 1918—1926 såsom kökskorpral vid regementet och fick därefter befattningen som köksföreståndare, vilken befattning han med utmärkta vitsord innehade ända till för något mer än ett år sedan, då en omläggning av arbetet skedde, i det att man införde den s. k. individuella utspisningen, varigenom Bäck blev entledigad från detta arbete, som han väl för övrigt ändå vid den tidpunkten varit nödsakad att lämna på grund av nedsatta krafter.

Hans företrädare i denna befattning, C. A. Thorsell, erhöi på grund av sin befattning såsom köksföreståndare genom riksdagens beslut år 1923 i anledning av kungl. proposition i ämnet en pension av 972 kronor inklusive det underhåll, som tillkommer honom från Vadstena krigsmanshuskassa på grund av hans anställning såsom indelt soldat.

I följd riktades som nämnt genom Kungl. Maj:t en framställning till riksdagen, att denne Bäck måtte beviljas pension på samma grunder som hans företrädare, men egendomligt nog kom då utskottet till ett avstyrkande av denna framställning och gjorde detta av skäl, som framgå av utskottets nu förevarande utlåtande, där ett transumt av det föregående utskottsutlåtandet är intaget. Det heter däri: »Hittills har, såsom av utredningen framgår, endast i ett fall av liknande art beviljats särskild pensionsförmån utöver författningensligt soldatunderhåll.» Utskottet syftar därvid tydligen på den pension, som har tilldelats förra köksföreståndaren vid regementet, C. A. Thorsell, men så tillägger utskottet: »Av uppgifter, vilka under hand tillställts utskottet från arméförvaltningens civila departement, synes framgå, att antalet indelta, som under avsevärd tid varit inkallade i ständigt tjänstgöring, är så stort, att ett medgivande såsom regel av särskild pensionsförmån kan befaras medföra ganska omfattande konsekvenser.»

Ang. pension åt furiren K. M. Bäck. (Forts.)

Jag ber att få nämna, att utskottet, såvitt jag kan se, här gör sig skyldigt till ett misstag, då man utan vidare synes förutsätta, att ett beviljande av pension till denne omskrivne Bäck skulle medföra sådana prejudicerande verkningar, att därav skulle uppkomma skyldighet att bevilja särskilda pensionsförmåner till alla de indelta, som varit inkallade till s. k. ständig tjänstgöring. Så är emellertid ingalunda förhållandet. Pension är icke sökt här för Bäck i den egenskapen, att han varit inkallad till s. k. ständig tjänstgöring, utan helt och hållet av den anledningen, att han har fullgjort den särskilt makt-påliggande sysslan att vara köksföreståndare. Och såvitt jag känner — och jag tror mig ha reda på den saken — lär det icke finnas kvar någon person mer än Bäck, som innehåft liknande syssla och som kan komma i fråga till erhållande av pension. Följaktligen kan det i detta fallet icke bli fråga om några prejudicerande verkningar. Det är ju självklart, att såväl Bäck som hans omgivning måste finna det synnerligen beklagligt och även känna det som en orättvis behandling, att han, som fullgjort samma tjänstgöring som företrädaren, Thorsell, blir vägrad pension. I den förvåningen instämmer man även allmänt vid regementet, där man icke kan förstå, att denne mycket förtjänte och duglige man, som är i synnerligt behov av att nu kunna få sluta sitt arbete vid regementet, skulle nödgas stå kvar där för att hjälpligen försörja sig och göra litet vad han kan men inte kunna erhålla pension på samma sätt som hans företrädare.

Jag ber även få erinra därom, att kommentarerna till detta fall icke bli bättre eller mildare, om man gör en del andra jämförelser och därvid finner, hurusom i föl, samtidigt som man vägrade Bäck pension, pension beviljades på grund av utskottets tillstyrkan åt bl. a. kokerskan Augusta Adamsson, Karlsborg, som var född 1883 och som hade tjänstgjort under blott 22 år, eller till kokerskan vid Göta trängkår, Ellen Freijd, som var född 1876 och som tjänstgjort blott 15½ år. Ingendera av dessa hade således tjänstgjort ens hälften så lång tid som Bäck har gjort.

Nu har jag ingenting emot att pensioner beviljades åt de båda kokerskorna, men det är uppenbart, att man föranledes göra åtskilliga jämförelser, och icke kan jag finna, att man befordrar rättvisa, då man i ena fallet beviljar pension under mindre bärande förutsättningar och i andra fallet nekar pension, när verkligt goda och hållbara förutsättningar för pensions beviljande föreligga.

Jag skall inte trötta kammaren med att ytterligare utveckla detta ärende, men jag tillåter mig säga, att här föreligga onekligen synnerligen goda skäl för pensions beviljande, men däremot föreligger ingen fara för några orimligheter eller några konsekvenser alls med hänsyn till andra personer.

Det skulle under sådana förhållanden säkerligen uppfattas som en gård av rättvisa och billighet, om kammaren ville biträda det framlagda förslaget, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den i ärendet väckta motionen.

Häruti instämde herr *Laurén*.

Herr Leffler: Herr talman! Till den utläggning, som herr Magnusson i Skövde lämnat, ber jag att få lägga några ord.

Det är nog tyvärr så, att skulle kammaren gå in för denna motion, sådan som den är framlagd, får man vara beredd på vissa konsekvenser. Herr Magnusson i Skövde säger visserligen, att ifrågavarande Bäck haft anställning såsom köksföreståndare för matinrättningen vid regementet och att han icke kan jämföras med indelta med s. k. ständig tjänstgöring, men steget mellan dessa tjänster är ganska litet, och man får vara beredd på att det kan bli svårt att intaga ställning till frågan om pension med avseende å sådana tjänster i framtiden, om man går in för motionen.

Ang. pension åt furiren K. M. Bäck. (Forts.)

Det är riktigt, som herr Magnusson i Skövde säger, att man för ungefär tio år sedan beviljade en pension för en liknande tjänst och att sedan ingen sådan har ifrågasatts förrän förra året, då Kungl. Maj:t lade fram proposition om pension till denne Bäck. Vid den undersökning, som då företogs, visade det sig, att det fanns en del med honom jämförbara soldater, som voro berättigade till pension, om man gick in för pension i hans fall. Av den anledningen föreslog bankoutskottet, och riksdagen godkände det förslaget, att det skulle göras en utredning av frågan. Denna utredning pågår nu, och det framgår av utlåtandet, att Kungl. Maj:t har genom beslut den 7 juli 1933 uppdragit åt arméförvaltningens civila departement att med beaktande av vad i frågan förekommit göra en utredning och inkomma med den snarast möjligt. Den har av arméförvaltningen överlämnats till statskontoret, och i statskontoret ligger frågan för närvarande.

Att under sådana förhållanden gå in för en pension, då frågan ligger under utredning på riksdagens begäran, synes mig ganska orimligt, och det vore klokt av riksdagen att avvakta resultatet av utredningen. Herr Magnusson får väl redan nästa år tillfälle att pröva denna fråga, och ett år kan han ju lugna sig, så att man därigenom kan komma på den säkra sidan.

Jag tror således, att kammaren gör mycket klokt, om den följer första kammarens beslut och bifaller utskottets hemställan, till vilken jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Herr Magnusson i Skövde: Herr talman! Jag skall icke, såsom jag eljest skulle ha lust till, citera ett bekant ordspråk, ty det är för vulgärt att i detta sammanhang använda. Men när utskottets ärade vice ordförande säger, att man kan lugnt avvakta utredningen till ett kommande år, ber jag få erinra därom, att för en person, som nått den ålder, som Bäck, vilken är född 1867, gjort och som dessutom har svagt hälsotillstånd, är det inte så synnerligen uppmuntrande eller trösterikt, att sedan han — jag vågar säga ganska obehörigt — fått vänta ett år, han skall lugnas med att han får vänta ännu ett år med att få en pension, som om det fortsätter för länge på detta sätt, han antagligen aldrig någonsin kommer i åtnjutande av, även om bankoutskottet möjligen nästkommande år eller kanske ett därpå kommande skulle ha ändrat uppfattning.

Nu säger vice ordföranden i bankoutskottet, att ett beviljande av denna pension skulle medföra så stora konsekvenser, då det vid en undersökning visat sig, att det vore många indelta, som befunde sig i en liknande ställning och följaktligen kunde resa samma anspråk på pension som Bäck. Det borde bankoutskottet i så fall ha haft reda på redan 1923, då pension gavs åt Thorsell. Då fanns det också en del indelta och säkerligen flera än i närvarande stund, då antalet indelta av kända skäl med varje år minskas, men då fanns det icke något sådant skäl för bankoutskottet att vägra pension. De konsekvenser, som skulle kunna uppstå av ett beviljande av pension åt Bäck, skulle ha uppstått redan av beviljandet av pension åt Thorsell, men några sådana konsekvenser ha icke visat sig uppkomma under de tio år som gått. Om detta icke kan lugna utskottet och kammaren med hänsyn till konsekvenserna, så är det överhuvud taget omöjligt att kunna frambära en tillräckligt lugnande medicin i detta fall.

Det grundläggande och avgörande motivet för att pension beviljats åt Thorsell var, även om det inte är bestämt utsagt i utskottets handlingar, att han tjänstgjort med utmärkta vitsord såsom köksföreståndare. Men pensionen åt Bäck är också begärd och avsedd att beviljas av den anledningen, att han också tjänstgjort med utmärkta vitsord såsom köksföreståndare, och veter-

Ang. pension åt furiren K. M. Bäck. (Forts.)

ligen finnes det icke någon annan sådan kvar med liknande tjänstgöring, som kan komma i fråga. Följaktligen kunna icke några av de konsekvenser, som utskottet och utskottets vice ordförade talat om, inträda. Då hoppas jag, att kammaren må förstå ställningen. Denne man, som enligt intyg, som jag icke skall besvära kammaren med att uppläsa, lider icke blott av åtskilliga ålderskrämpor utan även av en kronisk sjukdom, ledgångsreumatism, kan endast med svårighet och på grund av tillmötesgående från regementets sida tjänstgöra vid regementet. Efter sin långa tjänstgöring behöver han få sluta och komma till ro något eller några år, innan han föres till den sista vilan.

Därför ber jag, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande, men ändra det på grund av det misstag, vartill jag gjorde mig skyldig, därhän, att jag yrkar bifall till den reservation, som finnes fogad vid utskottets utlåtande på denna punkt.

Herr Paulsen: Herr talman! Jag har med intresse åhört herr Magnussons i Skövde lektion till bankoutskottets vice ordförande, hur man bör behandla sådana ting i bankoutskottet, och jag förmodar, att han för framtiden drar nytta av den lektion han fått.

Herr Magnusson i Skövde säger, att bankoutskottet intog en egendomlig ställning förra året. Jag tror icke det. Det förelåg då en proposition, och bankoutskottet ansåg då, att frågan hade betydelse icke bara för den man det gällde utan även för andra, och för att icke göra någon orättvisa begärde bankoutskottet, och riksdagen gick med på det, att Kungl. Maj:t skulle verkställa en utredning för att se vad det skulle komma att kosta. Den utredningen pågår nu, och innan den utredningen slutförts, vill bankoutskottet icke taga ställning till frågan, även om herr Magnusson i Skövde motionerar i saken.

Herr Magnusson i Skövde betonade, att Bäck's företrädare fick pension. Det är sant, men därför att riksdagen en gång begått en sådan dumhet — ty det var en dumhet att icke undersöka, om det fanns flera i liknande predikament — behöver icke riksdagen fortsätta med att göra en ny dumhet, utan bör sluta upp med att göra liknande dumheter ideligen. Jag tycker alla skäl tala för utskottets väg.

Nu säger herr Magnusson i Skövde, att det inte finns flera köksföreståndare. Nej, det kan vara sant, det tvivlar jag inte på, när herr Magnusson säger det. Men det finns andra soldater, som tjänstgöra året om, fastän icke såsom köksföreståndare, och de böra få samma förmåner som herr Magnussons köksföreståndare.

Inga skäl tala således för bifall till motionen, utan jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Magnusson i Skövde: Herr talman! Jag kan icke undgå att finna herr Paulsens framställning egendomlig, då han nämligen söker framställa mitt uppträdande såsom innebärande en lektion till bankoutskottets ärade vice ordförande. Om det fattas på det sättet, ber jag om överseende, men jag vill säga, att det är alls icke ovanligt, att man något nagelfar det resultat, vartill ett utskott kommit, när resultatet icke överensstämmer med det syfte, motionären haft. Och detta fall har icke utgjort något undantag.

Men jag undrar, om inte herr Paulsen själv var svårare mot bankoutskottet än vad undertecknad varit, när han helt frankt förklarar, att utskottet gjort en dumhet, när utskottet 1923 föreslog en pension åt Thorsell. I så fall var det en dumhet, som icke medfört några tråkiga verkningar i något hänseende. Personen i fråga, Thorsell, var i synnerlig grad förtjänt av pen-

Ang. pension åt furiren K. M. Bäck. (Forts.)

sion, och jag har icke hört — och det är det kardinala i spörsmålet — att den »dumhet», som då begicks, för att citera herr Paulsen, medfört några konsekvenser, så att övriga indelta med åberopande av det fallet begärt eller erhållit pension. Det enda fall, i vilket det åberopats, är det, som rör Bäck. Och begär icke bankoutskottet några större dumheter än att först bevilja pension åt Thorsell och sedan i konsekvens därmed ge pension även åt Bäck, tror jag, att utskottet mycket väl kan svara för sådana dumheter.

Det är nu icke fråga om dem, som varit indelta till ständig tjänstgöring i gemen och som utredningen omfattar, utan den speciella tjänstgöring, det här gäller, begränsas till dessa två fall; och om man från bankoutskottets sida kan taga reda på och påvisa, att det utom dessa två, av vilka den ene fått och den andre begär att få pension, finnes ett antal indelta, som har så likartad ställning som dessa köksföreståndare, att det blir nödvändigt att i konsekvens med vad man förut gjort, bevilja pension även åt dem, så skall jag förklara mig beredd att återtaga mitt yrkande. Men till dess att det sker och man kan påvisa några sådana konsekvenser, anser jag mig ha full rätt att vidhålla mitt yrkande, och jag ber kammaren visa välvilja mot detsamma.

Herr Laurén: Herr talman! Jag är förekommen av herr Magnusson i Skövde. Jag tänkte nämligen också säga till herr Paulsen, att någon dumhet var det ej, som riksdagen gjorde, när den biföll den föregående framställningen i ett liknande ämne. Det var endast en gärd av rättvisa att ge en gammal statstjänare pension utöver honom tillkommande underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa. När vi reseranter i utskottet ha velat, att man skall bevilja Bäck samma förmån, är detta också endast att begå en gärd av rättvisa, ty även om frågan är beroende på utredning bör man ej i detta fall binda sig för uppskov. Det begärdes utredning i fjol, den har ej kommit i år och kommer kanske ej heller nästa år. Här är en gammal man. Vem vet, om han lever, när utredningen är färdig? Vi ha ansett i utskottet, att man bör begå samma rättvisa mot honom som riksdagen gjorde i det förra fallet.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Leffler: Herr talman! Här är ej fråga om från bankoutskottets sida att vägra någon rättvisa; det är överdrift att säga så. Om herrarna läsa utskottets utlåtande och motivering, skola ni finna, att riksdagen förra året begärde en utredning, och den ligger nu i det närmaste färdig. Det är den rättvisa vi begärt, att man skall avvakta och se utredningens resultat. Det kan tänkas, att det icke är så, som herr Magnusson i Skövde säger, att man skall göra åtskillnad mellan dem, som tjänstgjort som köksföreståndare, och övriga, som haft ständig tjänstgöring. Det kan hända, att utredningen kommer att visa, att det är samma sak, och att om en person, som varit köksföreståndare, skall få pension, skall också en annan, som haft ständig tjänstgöring, få sådan, och då kan frågan komma i annat läge. Det kan då bli konsekvenser av ekonomisk natur, varför kammaren nu bör ställa sig avvaktande.

Jag menar, att det ser något egendomligt ut, om riksdagen nu går in för att bifalla denna motion året efter det att riksdagen begärt utredning i ämnet på grund av Kungl. Maj:ts proposition om pension åt samma person. Jag har svårt att tro, att riksdagen skall göra så, och vill förutsätta, att kammaren tack vare den energi, herr Magnusson i Skövde utvecklat, kommer att följa utskottet.

Herr Paulsen: Herr talman! Herr Magnusson i Skövde framhöll, att det icke finnes någon möjlighet, att det skulle framkomma något mera dylikt fall

Ang. pension åt furiren K. M. Bäck. (Forts.)
 än detta. Skulle det komma flera, är han villig att ej yrka bifall till reservationen. Nu vill jag upplysa om, att i samma proposition, som förelåg föregående år, förekom också förslag angående en köksfurir, som även begärt pension. Han var vid Hallands regemente.

Herr **Magnusson** i Skövde: Herr talman! Herr Paulsen citerade mig icke riktigt. Jag sade icke, att om det skulle komma flera sådana fall, skulle jag avstå från mitt yrkande. Jag kan ej ha sagt så, ty jag kan givetvis ej ha tillfälle att nu ändra mitt yrkande på grund av fall som påvisas i framtiden. Jag sade, att om man från bankoutskottets sida nu kan framlägga sådana fall, är jag villig att ändra mitt yrkande.

Sedan säger herr Leffler, att tack vare den energi jag utvecklat, hoppas han, att kammaren skall följa utskottet. Det finnes kanske personer i kammaren, som äro av den läggningen, att deras villighet att följa en person i hans yrkande eller inlägg står i omvänt förhållande till den energi, som företrädaren av en viss mening utvecklar, men om detta är den riktiga parlamentariska dygden, lämnar jag därhän.

Vidare säger herr Leffler, att det ej är fråga om att vägra rättvisa i detta fall utan endast att uppskjuta tillämpningen av rättvisan. Det kan man göra i en del fall, där tiden medger sådant uppskov, men jag ber ändå att få sätta i fråga, om det är vidare tröstefullt för denne nu 67-årige man, om han får denna utsikt, som ligger i, att utskottet säger: »Visst skall han få sitt i framtiden, när vi hunnit utreda saken, han skall blott tåligt vänta.» Det är osäkert, om han blir i tillfälle att vänta ut den rättvisan, och kammaren måste medge, att när han nu nått mer än 67 år är det ej vidare uppmuntrande vänta ännu något eller några år till, om han nu får leva. Han behöver pensionen väl den dag som är.

Herr **Andersson** i Stockholm: Herr talman! Jag vill uttrycka min synnerliga tillfredsställelse med, att herr Magnusson i Skövde för en gångs skull anlägger en riktig synpunkt på en pensionsfråga, då det gäller en gammal man, som haft en lägre befattning i statens tjänst. Jag vill tillkännage, att jag kommer att rösta för hans förslag. Jag hoppas, att den mening, herr Magnusson i Skövde nu givit uttryck åt, icke endast kommer att gälla denna fråga, utan att han kommer att intaga samma ståndpunkt i alla liknande fall.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid punkten fogade reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Magnusson i Skövde begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i punkten 21 av utskottets förevarande utlåtande nr 42, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Ang. pension åt furiren K. M. Bäck. (Forts.)

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet.

Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda om omröstningens resultat, vadan namnupprop verkställdes. Därvid avgåvos 63 ja och 88 nej, varjämte 15 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså, med avslag å utskottets hemställan i förevarande punkt, bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Punkten 22.

Utskottets hemställan bifölls.

Vid härpå skedd föredragning av *punkten 23*, angående pension åt förre fortifikationsförmannen Johan Axel Johansson, anförde: *Ang. pension åt f. fortifikationsförmannen J. A. Johansson.*

Herr **Hagberg** i Luleå: Herr talman! Den person, om vilken det här är fråga, har varit i statens tjänst i sammanlagt 25 år. Han har ej av egen vilja lämnat den, utan han har på grund av arbetsbrist blivit ställd utanför. Dessutom är han sjuklig och det finnes enligt min mening starka skäl, som tala för bifall till motionen. Ehuru ett enhälligt bankoutskott yrkat avslag, tar jag mig därför i alla fall friheten att yrka bifall till motionen.

Herr **Leffler**: Herr talman! Med anledning av vad som anförts i utskottets utlåtande, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr förste vice talmannen givit propositioner å de yrkanden, som därunder förekommit, biföll kammaren utskottets hemställan i förevarande punkt.

Punkterna 24—27.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 28, angående understöd åt förre hovslagarefuriren Karl Erik Friberg. *Ang. understöd åt f. hovslagarefuriren K. E. Friberg.*

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 258, hade herr *Lindberg* i Umeå föreslagit, att riksdagen måtte förklara förre hovslagarefuriren i Norrlands dragonregemente Karl Erik Friberg berättigad att komma i åtnjutande av ersättning från riksförsäkringsanstalten för under militärtjänsten ådragen sjukdom med belopp, som skulle utgå enligt vanliga grunder.

Utskottet hemställde, att riksdagen, i anledning av förevarande motion, måtte medgiva, att till Friberg finge, från och med den 1 januari 1934 från allmänna indragningsstaten utbetalas det understöd, som skulle hava tillkommit honom, därest förordningen den 18 juni 1927 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, varit å honom tillämplig; dock utan rätt för Friberg att å sagda understöd åtnjuta dyrtidstillägg.

Uti en vid denna punkt avgiven reservation hade herrar *Lindgren, Stendahl, Johan Johansson, Silfverstolpe, Leffler, Westerdahl* och *De Geer* förklarat sig anse, att utskottet bort hemställa, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Ang. understöd åt f. hovslagarefuriren K. E. Friberg. (Forts.)

Efter föredragning av punkten anförde:

Herr **Leffler**: Herr talman! Mot utskottets tillstyrkande av den motion, som här föreligger, har jag tillsammans med andra medlemmar av utskottet avgivit reservation. Orsaken därtill är, att det av den utredning, som åberopats för understöd, ej kunnat tydligt och klart ådagaläggas, att vederbörande ådragit sig sin sjukdom under sin militära tjänstgöring. Vi åberopa därvid en av våra främsta auktoriteter på området, nämligen professor Jacobæus, som efter ingående och noggranna undersökningar ej kunnat finna, att Friberg ådragit sig sjukdomen under sin militära tjänstgöring. Vi anse, att inför ett sådant sakernas förhållande blir det mycket svårt att bifalla detta yrkande, då man måste göra klart för sig, att vissa konsekvenser måste följa därav.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Paulsen**: Herr talman! Jag vill medge, att detta är ett tveksamt fall. Men enligt utsago av den militärläkare, som behandlat mannen, talar all sannolikhet för, att han ådragit sig sjukdomen under sin militära tjänstgöring. Vid sådant förhållande ansågo vi i utskottet, att det vore bättre att bevilja pension än att avslå sådan. Vi ansågo, att man borde följa den gamla domarregeln att i tvivelaktiga fall hellre fria än fälla, i detta fall hellre ge än icke ge.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

*Ang. pension
åt f. d. under-
ståthållaren
V. A. Tamm.*

Punkten 29, angående pension åt f. d. underståthållaren Vilhelm Adolf Tamm.

I en den 9 mars 1934 dagtecknad proposition, nr 245, hade Kungl. Maj:t under punkten 16 föreslagit riksdagen medgiva, att f. d. underståthållaren Vilhelm Adolf Tamm finge från och med den 1 juni 1934 under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 4,008 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft följande inom andra kammaren i anledning av propositionen avgivna motioner, vari föreslagits:

i motionen nr 576 av herr *Lindman*, att riksdagen måtte medgiva, att f. d. underståthållaren Tamm finge från och med den 1 juni 1934 under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 6,000 kronor;

i motionen nr 583 av herr *Andersson* i Stockholm *m. fl.*, att riksdagen måtte besluta avslå förslaget om pension åt f. d. underståthållaren Tamm; samt

i motionen nr 590 av herr *Olsson* i Mora *m. fl.*, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

Utskottet hemställde, att riksdagen, med bifall till motionerna II: 583 och 590, måtte avslå såväl Kungl. Maj:ts förevarande framställning som motionen II: 576.

Ang. pension åt f. d. underståthållaren V. A. Tamm. (Forts.)

Vid denna punkt hade reservation avgivits av herrar *Åkerberg, Lindgren, Stendahl, Silfverstolpe, Leffler* och *Laurén*, vilka ansett, att utskottets hemställan bort innefatta, att riksdagen, med avslag å motionerna II: 576, 583 och 590, den förstnämnda i vad den skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, måtte bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

Sedan punkten föredragits, anförde:

Herr Lindman: Herr talman! Jag skall be att få påkalla kammarens uppmärksamhet för detta ärende, som blivit av utskottets majoritet avstyrkt, var emot reservation är givnen av bl. a. utskottets ordförande, herr Åkerberg i första kammaren.

När man har att bedöma denna fråga, vill jag hänvisa till de omständigheter, som föreligga, nämligen att det gäller en tjänsteman, som under en mycket lång följd av år varit anställd, enligt överståthållarämbetets utredning i egentlig statstjänst 19 år 4 månader och därjämte som polisintendent och polismästare 18 år 10 månader. Det blir tillsammans 38 år, och han är nu 67 år gammal. Vi veta alla av handlingarna vad som förekommit. Jag vill dock understryka, att överståthållarämbetet påpekat, att de bestraffningar, som ådömts honom, icke avsett någon försummelse i hans tjänst såsom underståthållare. Överståthållarämbetet säger tvärtom, att han såväl i denna tjänst som underståthållare som i andra av honom innehavda befattningar i överståthållarämbetet har bakom sig en väl vitsordad tjänstgöring. På grund av den förseelse han lät komma sig till last vid sidan av sin tjänstgöring på grund av ett uppdrag — i fråga om vilket jag kan upplysa kammaren om, att han ej önskade erhålla det, men mottog det efter framställd begäran, att han skulle åtaga sig detsamma — säger överståthållarämbetet, att han nödgades avgå från sin tjänst. Därmed förhåller det sig så, att man vid den tiden ansåg, att förseelsen var av mera graverande art än sedermera framgått. Den betraktades med andra ord annorlunda, än som framgått av den dom han erhållit, och som inskränkt sig till åläggande av böter om två gånger 600 kronor eller tillsammans 1,200 kronor.

Jag menar, att om den klarheten funnits då, skulle jag nästan kunnat tro, att en tjänsteman, även en förtroendeämbetsman, icke skulle blivit avskedad på grund av detta. Alldeles säkert är det väl, att en tjänsteman med fullmakt icke blivit det. Därpå finnas åtskilliga exempel. Det finns exempelvis en tjänsteman, som i liknande fall varit ombud i en bank och blivit ådömd böter, utan att detta inverkat beträffande hans bibehållande i tjänsten.

Av den kungl. propositionen finna utskottets ledamöter, att överståthållarämbetet på grund av detta ingått till Kungl. Maj:t med hemställan om pension åt Tamm, och därvid har överståthållarämbetet efter olika beräkningsgrunder föreslagit pensionsbelopp, varierande mellan 5,244 kronor och 7,332 kronor, detta beroende på huru man räknade med hans tjänstgöring såsom polisintendent och polismästare. Sedermera har ärendet varit remitterat till statskontoret, och statskontoret säger, att någon rätt till pension föreligger icke, men det borde vara billigt, att han erhåller pension, och utan att på något sätt upptaga någon jämförelse med det fall, som statskontoret omnämner — det var enligt min uppfattning icke något parallellfall med detta — anser statskontoret likväl, att han bör erhålla en pension av 6,000 kronor, när han uppnått en ålder av 67 år. Fortsätter man sedan i den kungl. propositionen, finner man, att Kungl. Maj:t efter prövning av detta ärende och följaktligen, efter prövning av vad överståthållarämbetet och statskontoret sagt, kommit

Ang. pension åt f. d. underståthållaren V. A. Tamm. (Forts.)
till det resultatet, att Kungl. Maj:t ansett, att han bör erhålla någon pension, men ansett den likväl böra nedsättas till 4,008 kronor om året.

Nu vill jag, herr talman, säga, att mig förefaller det, som om det skulle bli ett oskäligt strängt straff, om en ämbetsman, som varit så lång tid i tjänst, d. v. s. från unga år fram till dess han avgick, skulle utom dessa böter, som han blivit ålagd betala på grund av förseelse vid utövande av ett uppdrag utanför tjänsten, straffas icke blott med förlusten av lön under åtskilliga år utan även därjämte gå förlustig den pension, som han annars skulle ha fått. Jag menar, att det väl vore ett straff, som icke kan stå i rimlig relation till den förseelse, som han låtit komma sig till last. Jag skulle därför på det allra livligaste vilja underställa kammarens bedömande, huruvida man icke här har att göra med ett fall, där billigheten borde kräva, att en pension beviljades av den storleksgrad, som finansministern föreslagit. Och jag skulle vilja tillägga, att, såvitt jag kan förstå, skulle man väl aldrig vid tiden för hans avgång ha tänkt sig, att en förlust av pensionen skulle komma att följa såsom ett ytterligare straff utöver de böter, som han blivit ådömd. Böterna voro 1,200 kronor. Nu är lönen borta för flera år, och dessutom kommer pensionen bort. Härtill kommer, att personen i fråga har en sådan ekonomisk ställning, att han för sitt uppehälle absolut är i behov av att erhålla någon pension av statsmakterna. Första kammaren har bifallit reservationen.

Jag vill till sist tillägga, att en person, som säkerligen är utomordentligt högt uppskattad av oss här i denna kammare både i sin officiella ställning och i sin verksamhet såsom förlikningsman, avlidne överståthållaren Elmquist, hade, innan han dog, på det allra varmaste bett mig, att jag skulle göra vad jag göra kunde för ett bifall till en pension åt Tamm. Det låg honom utomordentligt varmt om hjärtat, ty han betraktade det som en rättvisa, om en sådan pension skulle komma att beviljas.

Då nu det av statskontoret föreslagna beloppet av 6,000 kronor av Kungl. Maj:t nedsatts till 4,008 kronor, vågar jag, herr talman, hemställa om att kammaren i detta fall skulle vilja bifalla det förslag, som Kungl. Maj:t framställt, och alltså bifalla reservationen.

Herr Paulsen: Herr talman! Man vet, att Tamm var allmänt ombud i Allmänna sparbanken, och man vet också anledningen, varför han måste avgå. Herr Lindman säger, att han själv icke önskat erhålla detta uppdrag. Jag undrar, om det icke, därest han möjligen kände sin oförmåga inför detta uppdrag, varit klokare av honom att utan vidare avgå, så att han icke råkat ut för det, som han kom ut för, nämligen att bli den faktiska skulden till att många människor kommit i olycka. Huru många människor tro icke kammarens ledamöter det varit, som placerat sina pengar i Allmänna sparbanken, därför att Tamm stod såsom ombud. Man räknade med, att när en man i en så betrodd ställning, som underståthållaren Tamm hade, var ombud, var det en garanti för att banken sköttes riktigt, och så satte man in sina pengar där och blev av med dem. Jag är övertygad om — jag har åtminstone anledning förmoda det — att en man i Tamms ställning borde veta vad det var för ett företag, i vilket han var ombud. Om han vetat det, hade han icke litat på företaget. Hade han blott i den ringaste mån sett på företaget, borde han haft kännedom därom och hade säkerligen bort kunna meddela vederbörande, huru det var ställt, och ordna det så, att icke så många olyckor inträffade, som den gången skedde. Det går ganska underligt till här i världen. En del av de människor, som hade med Allmänna sparbanken att göra, hamnade i fängelse, medan Tamm vill man löna med en pension.

Ang. pension åt f. d. underståthållaren V. A. Tamm. (Forts.)

Jag för min del kan icke vara med om den saken utan ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Olsson** i Mora: Herr talman! Till stöd för sitt ställningstagande till föreliggande pensionsfråga har statskontoret ansett sig kunna åberopa »ett liknande fall» från 1921. Det gällde då förutvarande expeditionschefen von Schulzenheim. Detta åberopande ger mig anledning att fästa kammarens uppmärksamhet på att von Schulzenheim icke undergått bestraffning och icke nödgats avgå från sin tjänst till följd av en förseelse vid sidan av statstjänsten. von Schulzenheim avgick på grund av sjukdom, och dåvarande departementschefen motiverade pensionen till denne person med hänvisning till hans långa och förtjänstfulla utövande av sin statstjänst samt till den sjuklighet, som på sätt av åberopat läkarbetyg framgick, föranlett honom att begära avsked före uppnådd pensionsålder. En sådan motivering har icke nu kunnat anföras. Det nuvarande fallet skiljer sig sålunda på väsentliga punkter från fallet av år 1921.

Ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag eller till reservationen skulle enligt min mening innebära en betydande uppluckring av de fordringar, som hittills ställts på dem, som av riksdagen erhålla pension utan att vara därtill formellt berättigade. Riksdagen är för närvarande så kritiskt påpassad, att ett avsteg allra minst nu bör förekomma. Jag behöver icke tala om vad Allmänna sparbankens insättare i egenskap av skattedragare skulle säga om ett sådant avsteg från riksdagens sida. Med fog synes det mig, att de kunna säga, att den, som blivit straffad och som ådömts ett efter mängas uppfattning alltför lindrigt straff, bör sedan icke belönas med pension, om han icke är därtill berättigad. Mig skulle det också förvåna, om icke andra kammaren hade samma mening.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr *Johansson* i Sollefteå instämde häruti.

Herr **Lindman**: Herr talman! Det är mycket lätt att vara sträng i sin kritik. Det är mycket lätt att använda så pass hårda ord, som man här använt, och säga, att här skall skipas rättvisa, att här skall man taga till det hårdaste straff, som man överhuvud taget kan taga till, när man vill bedöma denna förseelse. Jag tror för min del, att det finns en annan synpunkt, som man också kan lägga på denna fråga. Det finns en egenskap, som heter att vara måttfull i bedömandet av andras fel och icke uttala alltför hårda domar över en, som begått ett fel, vilket jag för min del ingalunda vill bestrida, att det här blivit begånget. Jag menar emellertid, att huru hårt man än bedömer detta, dömer man dock *för* hårt, om man säger, att denne person, som av domstolen blivit dömd till ett visst straff, därutöver skall bestraffas med ett mycket, mycket hårdare straff än det, domstolen dömt honom till. Han har dock arbetat en mycket lång tid i statstjänst i olika egenskaper. Han har arbetat såsom polisintendent och såsom polismästare och underståthållare. Han har nedlagt ett förtjänstfullt arbete i statstjänst under en lång följd av år, men detta oaktat skall han nu utan vidare bliva frångagen sin rätt till pension.

Vad herr Olsson i Mora yttrade om det av statskontoret anförda fallet har jag uppmärksammat, men detta var enligt min mening icke något parallellfall. Statskontoret har väl icke heller menat detta, ty den som kände von Schulzenheim vet väl om att han aldrig var utsatt för någon bestraffning, utan man har anført detta fall såsom ett parallellfall, därför att det rörde en tjänsteman, som avgått, innan pensionsåldern inträtt. Jag skulle därför trots

Ang. pension åt f. d. underståthållaren V. A. Tamm. (Forts.)
 alla de anmärkingar, som här blivit gjorda, dock våga vidhålla mitt yrkande och t. o. m. säga, att jag tycker, att andra kammaren skulle mycket väl kunna vara med på att göra det. Förslaget är dock tillstyrkt av den nuvarande överståthållaren och, såsom jag för en stund sedan nämnde, varmt förordat av hans företrädare, överståthållare Elmquist.

Herr Andersson i Stockholm: Herr talman! Jag har med ett visst intresse följt behandlingen av olika pensionsfrågor för befattningshavare i statens tjänst, och jag skulle tro, att statsrådet och chefen för finansdepartementet ändå måste ha känslan av att detta förslag är icke alldeles precis av samma art som de förslag, man från finansdepartementet brukar lägga fram, när det gäller andra befattningshavare i statstjänst. Även där det föreligger intyg om väl vitsordad tjänst under många år, är det ganska stor skillnad, framför allt beträffande pensionsbeloppen. Skulle emellertid en annan befattningshavare i statstjänst, t. ex. en i statens tjänst anställd arbetare, ha gjort sig skyldig till en förseelse, som lett till hans entledigande, är det alldeles avgjort, att något förslag om pension till honom icke skulle förekommit, icke ens med det blygsamma belopp av 500 kronor, som beviljas efter 20 à 25 års anställning i statstjänst.

Jag har icke kunnat underlåta att uttrycka min förvåning över att Kungl. Maj:t ansett sig böra lägga fram ett förslag om pension åt förre underståthållaren Tamm. Här har herr Lindman sagt, att det är ingen försummelse i tjänsten som förekommit, men det måtte väl ändå ha varit i egenskap av tjänsteman, som Tamm kommit att representera det allmänna i Allmänna sparbanken, och som han kommit att tjänstgöra såsom statens övervakare av förhållandena inom detta bankföretag. Det är sålunda såsom en statens representant, som personen i fråga låtit komma sig till last den förseelse, för vilken han blivit dömd. Domen, två gånger 600 kronor i böter, är icke för hård, framför allt om jag tar hänsyn till de konsekvenser, som Allmänna sparbanken genom sin bankverksamhet medfört för tusentals fattiga människor här i landet. Jag känner personer, som dagarna innan Allmänna sparbanken gick över styr satt in de slantar, som kanske skrapats ihop av deras avlöning, avsedda för framtida ändamål. Banken slog igen, och huru det sedan gick för dessa människor, det behöver man icke vittna om här i kammaren, ty det känna kammarens ledamöter till. Att de emellertid läto förläda sig — om jag får använda det uttrycket — att placera sina pengar i detta bankföretag berodde på en försäkran från det allmännas representant, att detta bankföretag sköttes utomordentlig väl. Jag är ganska förvissad om att det finns åtskilliga av dem, som förlorat sina under långa år samman-skrapade slantar genom bankens undergång, som nu lita till folkpensionen och fattigvården. Jag håller före att det är icke deras eget fel att allt vad de haft gått förlorat, och jag kan icke underlåta att säga, att den, som representerar det allmänna och i det sammanhanget skall övervaka bankföretagets skötsel, kan icke göras fri från ansvaret för att pengarna gingo den väg, som de gingo. Skulle riksdagen till råga på eländet — jag tillåter mig det uttrycket — nu också bevilja vederbörande en pension på 4,008 kronor, som är föreslaget, för att han skött sitt fögderi på det sätt, som skett, så vore det ändå märkligt. Det vore märkligt, sett ur många synpunkter. Vi tala om rättsmedvetande och att man skall se till att det icke går förlorat på något sätt, men vad skola de människor, som förlorat sina slantar, få för uppfattning om riksdagens syn på de förpliktelser, som åligga det allmännas representant, när det gäller övervakandet av skötseln utav ett företag av denna art, ifall den, som ändå icke kan fritagas från ansvar, av riksdagen premieras

Ang. pension åt f. d. underståthållaren V. A. Tamm. (Forts.)

med pension på sätt, som här föreslagits. Herr talman, jag betraktar det som onaturligt, att riksdagen överhuvud taget skall ge sig in på en sådan affär.

Det har i dagarna kommit fram ett förslag om huru man skall ordna försörjningen för åldringar här i landet i övrigt. Skulle herr Tamm befinna sig i sådana omständigheter, att han icke kan försörja sig själv, är icke jag så hjärtlös, att jag icke skulle säga, att han kan naturligtvis få sin andel av den försörjning, som riksdagen är beredd att medverka till för dem här i landet, som sakna medel till sitt uppehälle. Det är obegripligt, om han på grund av sitt sätt att sköta sin tjänst, som han måste skiljas från, skulle ställas i en bättre ställning än de arbetare på olika områden, som från det de gått ut i livet och orkat börja sitt första dagsverke samt till sin levnads höst strävat och försökt på bästa sätt försörja sig och fullgöra sina skyldigheter mot andra, få försörja sig på folkpension och fattigvård. Herr talman, jag tycker, att det vore orimligt, om riksdagen skulle ge en person, som misskött sig på det sätt, som här förekommit, en annan och bättre försörjning än den, som tillkommer dessa åldringar, ty jag kan icke frigöra mig från att deras insats är mycket värdefullare än den, som ligger till grund för det yrkande, som har framställts om pension.

Jag har tillåtit mig att tillsammans med mina partikamrater motionera om avslag, och det har jag gjort i den bestämda uppfattningen, att något annat än ett avslag på Kungl. Maj:ts hemställan vore orimligt, och jag tillåter mig med hänsyn till dessa förhållanden att instämma i det yrkande, som redan är framställt om avslag på propositionen, alltså om bifall till utskottets hemställan.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **Wigforss**: Herr talman! Det är väl ganska uppenbart för alla kammarens ledamöter, att detta är ett ärende, där stor tveksamhet kan råda, och det har också, innan propositionen framlades, rätt tveksamhet. Jag förstår mycket väl, att den, som låter ögonblickets känslor tala, såsom här skett i det sista anförandet, kan använda ganska starka ord om ett förslag att ge en högre tjänsteman en ganska betydande pension trots att han icke gjort sig förtjänt om det allmänna utan tvärt om förorsakat många medborgare ganska mycken olycka. Jag tror emellertid, att man måste, när det gäller vissa frågor, icke minst pensionsfrågor, se bort ifrån sådana känslor. Om man skall bedöma pensionsfrågor här i riksdagen på det sätt, som den siste talaren gjorde, genom att försöka avväga, vilka insatser i samhället som olika människor gjort, och fråga sig, om denne tjänsteman verkligen utträtt så mycket i världen, att han skall ha dubbelt ja, fem- eller tiodubbelt så mycket i pension som en skötsam arbetare — för att icke tala om den överväldigande delen av landets befolkning, som överhuvud taget aldrig får någon pension av statsmedel — ja, då skulle vi aldrig här i kammaren kunna komma till något resultat i dessa pensionsfrågor. Det är ett faktum, som vi måste se i ögonen, att statstjänarna behandlas på ett annat sätt än andra människor. De stå i en särställning och i många hänseenden i en gynnad särställning, det skall ingen förneka. Det finns vissa regler rörande deras avlöning och rörande deras pensionering, som vi få lov att följa, vad vi sedan kunna ha för personlig mening om de insatser, som de gjort, och vad vi ha för mening om huruvida dessa löner och pensioner äro berättigade. Det tjänar ingenting till att i detta ögonblick taga upp en diskussion om huruvida den inkomstfördelning, som vi ha i vårt samhälle, eller om huruvida de löner, som staten eller enskilda betala åt människor i olika ställning, äro riktiga eller ej. Om sådana allmänna synpunkter skulle varit ensamt avgörande, skulle överhuvud taget icke en sådan framställning om pension som den nu föreliggande ha kun-

Ang. pension åt f. d. underståthållaren V. A. Tamm. (Forts.)
nat komma fram. Vi ha emellertid att utgå ifrån, att statens tjänare ha en laglig rätt till pension, och att, om nu förevarande tjänsteman icke av omständigheter, som jag icke här skall beröra, hade avgått från sin tjänst, men ändå hade blivit straffad på sätt som skett, så skulle ingen ha kunnat hindra honom från att få denna honom lagligt tillerkända pension.

Nu kan man ju säga, att nu har han i alla fall avgått och alltså ha vi nu möjlighet att med stöd av våra moraliska föreställningar säga, att vi ha ingen anledning att av billighetsskäl göra något, som vi icke äro lagligt förpliktigade till. Jag förstår mycket väl en sådan uppfattning, och jag kan uppreda vad jag började mitt anförande med, nämligen att jag i stor utsträckning synnerligen väl förstår de känslor, som här tagit sig uttryck i ett par anföranden. Det är emellertid en synpunkt, som jag tror, att man icke skall glömma. Man kan ha olika uppfattningar om hur en pension skall motiveras. Man kan förmena, att statens pensioner åt sina tjänare är en belöning för lång och trofast tjänst, en premiering, som den siste ärade talaren yttrade, av en ända in i det sista väl vitsordad tjänstgöring, och att, om icke en sådan in i det sista väl vitsordad tjänstgöring föreligger, skall överhuvud taget icke någon pension tilldelas vederbörande tjänsteman, alltså alldeles bortsett från vad han kan ha för ekonomisk ställning och vad hans familj kan ha för ekonomisk ställning. Jag tror emellertid icke, att detta är ett alldeles riktigt sätt att betrakta de statliga pensionerna. Jag tror det ligger mycken sanning i det betraktelsesättet, att den pension, som en statstjänare får, och jag skulle vilja tillägga även den pension, som ges i enskild tjänst, har av vederbörande tjänsteman förvärvat under hans arbete. Den utgör en ersättning för de tjänster, han har gjort sin arbetsgivare, vare sig det är en enskild eller det allmänna, under hela sin tjänstetid. Jag finner det alltså icke utan vidare klart, att man skall kunna dra den slutsatsen, att om en anställd mot slutet av en sådan tjänstgöring gör sig skyldig till en förseelse, så skola därigenom alla de tjänster, han tidigare har gjort, utan vidare sopas bort och all pensionsrätt försvinna.

Det är alltså från den uppfattningen, som jag har kunnat anse det med min uppfattning förenligt att här föreslå, att en pension till visst, ganska nedsatt belopp i förhållande till vad som annars skulle ha utgått, skall tilldelas ifrågavarande tjänsteman. Jag menar, och det vill jag säga till herr Andersson i Stockholm, att om det vore så, att jag utgick ifrån den uppfattningen, att en fattig arbetare, som har begått en förseelse, skulle utan vidare vara utsluten från att få pension, så skulle jag anse det nu framlagda förslaget fullkomligt oacceptabelt, men jag vill erinra kammaren om att på kammarens bord och under utskottsbehandling ligger ett förslag till ny pensionslag, vari man just försökt taga hänsyn till de synpunkter, som jag nyss nämnde, nämligen att en förseelse, begången kanske mot slutet av en lång arbetar- eller tjänstemannabana icke skall beröva den enskilde all den av honom faktiskt intjänade pensionen. Det föreslås alltså, att även om en förseelse blivit begången och vederbörande blivit straffad på sådant sätt, att han tvungits att avgå från statstjänsten, skall han kunna erhålla två tredjedelar av pensionen efter en skälighetsprövning. Med den uppfattningen anser jag det icke vara orimligt att i detta fall även gå till mötes det förslag, som från regeringens sida i detta fall har framlagts.

Jag uppredar, att jag förstår mycket väl de känslor, som här tagit sig uttryck. Om endast känslorna skulle tala, vore det naturligt att här säga blankt nej. Om man emellertid tänker på att detta är ett fall bland många, som kunna komma att inträffa, och att bland dessa många just kanske de allra flesta komma att avse personer i arbetarställning, varom herr Andersson i Stockholm talade, så skulle det vara mycket olyckligt, om detta fall, därför

Ang. pension åt f. d. underståthållaren V. A. Tamm. (Forts.)

att det väcker mycket starka olustkänslor, skulle tjäna som prejudikat på att den, som begått en förseelse, skall överhuvud taget icke kunna få någon pension, om han icke lagligen kan tvinga sig till det. Jag tror det är riktigare att här låta det nyktra förståndet tala och säga, att för konsekvensernas skull, för att undvika ett sådant prejudikat, är det riktigare att övervinna sina olustkänslor och gå med på Kungl. Maj:ts proposition genom att bifalla reservationen.

Herr Lovén: Herr talman! I anslutning till vad herr finansministern yttrade på slutet av sitt anförande vill jag säga, att den gången det blivit inskrivet i ett pensionsreglemente, att en människa, som har förbrutit sig till exempel på sätt som Tamm har gjort, skall äga juridisk rätt att få ut en viss del av sin pension, må det vara hänt. Det kan ingen i så fall förta honom, även om man i ett fall som detta kan tycka, att han icke kan ha någon moralisk rätt därtill. I detta fall finns det emellertid *icke* någon sådan juridisk rätt enligt pensionsreglementet, som icke tillerkänner honom vare sig hälften eller två tredjedelar eller hel pension.

Herr Lindman räknade ju upp de långa meriter, som Tamm hade, och allt vad han gjort i de befattningar, som han tidigare hade innehaft. Det är emellertid icke någon sällsynthet, att man till bankoutskottet får in en motion och kanske till och med någon gång en proposition om pension till en gammal knekt eller båtsman exempelvis, och att det sedan visar sig, när man börjar forska i papperen, att det förekommit litet prickar här och var i betygen under vederbörandes gång i jordelivet fram till pension eller understöd, i vilket fall frågan ögonblickligen avföres. I samma betänkande, som vi nu behandla, finns ett fall, där det gällt att ge understöd åt en person, därför att han blivit sjuk under militärtjänst. Ehuru det icke blivit omnämnt i betänkandet, fanns det emellertid ett par prickar i hans betyg, varför både utskottet och motionären enade sig om att avföra ärendet i fråga. Det kan icke hjälpas, att sådana fall förekomma.

När herr Lindman säger, att herr Tamms brott bedömdes hårdare strax efter sedan det skett än vad man sedan gjort, när man hunnit sansa sig en smula, så vill jag säga, att i allmänhetens ögon bedömes herr Tamms brott lika starkt ända fram till nuvarande tid, fastän det i herr Lindmans och många andras ögon blivit mindre allt eftersom tiden gått och man därför vill släta över det. När vi i bankoutskottet behandlade statens hjälp till insättarna i Allmänna sparbanken, haglade över oss i utskottet skrivelser och böner och jämmer från dem, som hade blivit lurade på sina sparade slantar. Det upplystes därvid, att dagen eller i varje fall någon av dagarna innan kraschen kom sattes det upp i ett av allmänna sparbankens kontor i Stockholms förstäder ett intyg med Tamms namn inunder, där det hette att om man satte in pengar i banken, voro de fullkomligt säkra. Vad tror kammaren det betyder, att en underståthållare tar sitt uppdrag så legärt, att det dagarna innan en krasch inträder i ett bankföretag sättes upp ett papper på väggen, där det står, att här kan ni lugnt sätta in edra pengar, och att det därunder står Tamm, underståthållare? Även om en sådan sak icke juridiskt sett kan dömas så hårt, så måste det sannerligen i alla människors ögon bedömas ganska hårt och strängt.

Dagen efter det propositionen om pension åt Tamm blivit avlämnad, vilket jag icke hade uppmärksammat, ehuru det omnämnts i tidningarna, uppsökte två gamla människor från Stockholms närhet mig här i tamburen och bådo att få tala med mig ute i trapphuset. De frågade, om det var sant, att staten skulle ge f. d. underståthållare Tamm pension. De talade om, att de dagen

Ang. pension åt f. d. underståthållaren V. A. Tamm. (Forts.)
före kraschen i Allmänna sparbanken varit personligen uppe hos honom och frågat, om de kunde låta sina pengar stå kvar och om pengarna vore säkra i Allmänna sparbanken. De hade tårarna i ögonen, dessa gamla, när de frågade, om det vore rimligt, att de och andra fattiga människor skulle hjälpa till att betala pension åt honom, som hjälpt dem att bli av med det mesta av deras sparade slantar. Det är sällan jag varit så illa berörd som när dessa två gamla i trapphuset talade om detta för mig, och jag lovade både mig själv och dem, att min röst skulle i varje fall icke läggas för pension åt den, som hade handlat så ansvarslöst i ett uppdrag, som han åtagit sig, ty man skall icke inbilla mig, att icke den, som har en sådan befattning, som han hade, skall se till att företaget skötes på riktigt sätt.

Herr Lindman sade, att i varje fall billighetsskäl talade för att Tamm skulle få pension. Var hade herr Lindmans partikamrater nyss dessa billighetsskäl? På samma sida som den nu föreliggande reservationen återfinnes ju också den reservation, där man reserverat sig mot understöd åt den sjuke Friberg. Trots att militärläkarna samt och synnerligen förklarar, att det är åtminstone antagligt, att han ådragit sig sin sjukdom i militärtjänsten, av vilken anledning han enligt vår uppfattning borde få några kronors understöd, hade fem högermän och två bondeförbundare ansett, att han icke skulle erhålla något. Herr Lindman talade emellertid icke om några billighetsskäl här i kammaren, när det gällde denne man, som blivit sjuk, sedan han gjort fosterlandet den tjänsten att ta värvning vid armén. Skall man den ena gången tala om billighetsskäl, får man försöka låta samma skäl tala, även när det gäller människor, som heta Friberg eller Andersson eller Pettersson eller Lovén.

Sedan säger herr Lindman, att Tamm har ingenting att leva på, om han icke får denna hjälp av staten. Jag säger som herr Andersson i Stockholm, att fastän han heter Tamm, får han gå samma väg som andra, som ha andra namn och som icke heller ha något att leva på, om de icke kunna få statshjälp.

Herr statsrådet sade alldeles riktigt, att om Tamm icke hade avgått, skulle vi ha stått där vackert och varit tvungna att ge honom pension. I så fall hade frågan icke behövt förekomma här i kammaren. Om en man emellertid tjänstgjort som underståthållare och som polismästare, om han har den långa meritlista, som herr Lindman läste upp, tror icke kammaren, att han själv begrep, att det var bäst, att han avgick? Tror icke kammaren, att en sådan man förstod — jag tycker det skulle vara ringaktande mot honom att anta något annat — att han handlat så, att han måste avgå. Jag tycker det skulle vara ringaktande mot hans kapacitet som jurist och underståthållare och f. d. polismästare att tro, att han icke insåg, att han handlat och plumpat så i sina betyg, att han måste avgå.

Herr statsrådet sade, att man skall akta sig för att handla under ögonblickets ingivelser. Det kunde ju ha sagts, om denna fråga kommit upp strax efter kraschen, men det har nu förflutit så lång tid sedan dess, att folk hunnit tänka sig både den ena eventualiteten och den andra, och ändå har i den stora allmänhetens ögon dock icke domen över honom ändrat sig något alls. Jag vågar säga, att, om riksdagen skulle bevilja denna pension, då skulle med all rätt allmänhetens dom över oss falla ganska tungt, särskilt från alla de små ute i landet, som få betala till denna pension fastän de kanske genom hans åtgöranden förlorat sina sparade slantar eller annars icke ha något att leva på.

Jag skall icke använda hårda ord om det beslut, som första kammaren har fattat i denna fråga, utan jag skall endast, herr talman, till sist be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. pension åt f. d. underståthållaren V. A. Tamm. (Forts.)

Herr **Andersson** i Falkenberg: Herr talman! Jag föränleddes att begära ordet av ett yttrande, som herr statsrådet fällde. Han hänvisade till den proposition till ny pensionslag, som nu föreligger, och framhöll, att om den nu varit i kraft, skulle vederbörande i detta fall ha fått reducerad pension. Det må ju vara riktigt, men jag vill å andra sidan ställa den frågan till herr statsrådet och till kammaren i övrigt, om man är villig att taga konsekvenserna av ett bifall med denna motivering, d. v. s. att vi här skulle bifalla förslaget på grund av det förslag till ny pensionslag, som blivit framlagt av Kungl. Maj:ts. Det skulle ju föra med sig konsekvenser i ofantligt stor utsträckning, vilka vi icke nu kunna överblicka.

Herr statsrådet berörde en sak, som det förefaller mig, att man bör taga under överbägande, så snart det gäller att behandla pensionsärenden. Han yttrade nämligen, att vi icke skola bedöma pensionsärenden efter de känslöstämningar, som äro rådande. Därutinnan vill jag till fullo instämma med honom. Det var icke så lång tid sedan vi behandlade ett pensionsärende, där jag tror, att var och en, om han vill tänka efter en smula, måste säga sig, att frågan icke avgjordes av sakliga grunder utan uteslutande av känslöstämningar.

Jag vill sedan säga, att det är speciellt en sak, som varit avgörande för mig, när jag såväl i utskottet som här i kammaren ställt mig på utskottets ståndpunkt, och det är själva rättskänslan och rättsprincipen. Om förhållandet vore det, att den stora allmänheten ute i landet hade möjlighet att bedöma och behandla denna fråga på samma sätt och från samma utgångspunkter som vi här i riksdagen, då skulle jag möjligtvis komma att rösta för det föreliggande förslaget, men det kan man icke. Om vi här skulle gå in för att pensionera f. d. underståthållaren, så kan icke den stora allmänheten finna, att det föreligger några verkliga rättsgrunder för en sådan pensionering. För mig framstår den rättskänsla, som uppbäres av den stora massan av folket, som en av de bästa tillgångar, som vi icke genom av riksdagen fattade beslut böra undergräva. Detta är för mig tillräckligt att i detta fall biträda utskottets förslag, till vilket jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Det är nog på det sättet med den föreliggande frågan, att dess betydelse ur den allmänna rättskänslans synpunkt bör tas med en nypa salt. Herr Andersson i Falkenberg säger nu, att om allmänheten hade möjlighet att bedöma frågan från samma utgångspunkter och så pass objektivt och sakligt, som vi kunna göra, så skulle han möjligen icke ha tvekat att rösta för Kungl. Maj:ts förslag. Han sade »möjligen», det observerade jag mycket noga.

Jag hade emellertid begärt ordet, herr talman, icke för att säga detta utan för att säga, att jag för min del tycker, att riksdagen ger sig in på en vanskelig uppgift, om riksdagen skall utmäta straff, sedan domstol redan har utmätt det och sedan vederbörande har fullgjort de prestanda, som han ålagts av domstolen. Skola vi, mina damer och herrar, ge oss in på att bedöma frågorna från sådana utgångspunkter, då misstänker jag, att vi ta oss vatten över huvudet. Jag vill stryka under, att så länge vi ha ett rättsväsende, och jag tror jag vågar säga, av den goda beskaffenhet, som vi ha här i landet, finner jag det mycket upprörande, om vi icke i detta fall skulle resonera som i alla andra fall, att när vederbörande avtjänat det straff, som enligt samhällets lagar har ålagts dem, då skola de också betraktas som lika goda människor som andra. Vart skulle vi annars komma, om vi skulle ta oss före att säga, att den har gjort det och den har gjort det o. s. v. Jag tror, att det även i detta fall kan vara skäl uti att iakttaga en sådan synpunkt.

Ang. pension åt f. d. underståthållaren V. A. Tamm. (Forts.)

Utan att nu gå in på vad som förevarit i detta fall vill jag dock påpeka, att det, som bragte Allmänna sparbanken på obestånd, var icke bristande tillsyn, utan det var det utomordentligt skickliga sätt, på vilket ledningen av banken kunde dölja sina förehavanden både för det allmännas ombud och för allmänheten.

Då saken ligger till på det sätt, som den gör, herr talman, kan jag icke se annat än att det är fullt försvarligt att yrka bifall till reservationen.

Herr Lovén: Herr talman! Jag vill till herr Anderson i Råstock bara säga det, att jag undrar vart det skulle leda hän, om riksdagen här skulle ge sig in på att premiera en person, som blivit dömd till ett större eller mindre straff, och som icke har någon juridisk rätt till pension. Herr Anderson i Råstock sade, att om en människa blivit dömd för någon förseelse och avtjänat sitt straff, så skulle han av samhället betraktas såsom lika god kamrat. Ja, kör för det, men det är en helt annan sak, om sedan staten eller andra skola premiera henne genom att ge vederbörande pension. Herr Anderson aktar sig nog att tillämpa den principen åtminstone i de pensionskassor, där han själv är styrelseledamot.

Herr Olsson i Mora: Herr talman! Även jag vill säga, att det är icke så, som statsutskottets ärade ordförande här velat göra gällande, att riksdagen skulle stå färdig att nu utmäta något straff efter sedan domstolen avkunnat sin dom. Det är i stället så, att riksdagen konstaterar, att förre underståthållaren Tamm icke är berättigad till pension och fattar sitt beslut i anslutning till vad den sålunda konstaterat.

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Jag vill bara säga ett par ord till herr Lovén. Så pass länge som vi varit kamrater i enskilda järnvägarnas pensionskassas bestämmande institution, dess fullmäktige, kan det icke skada, om herr Lovén erinrar sig, att jag ständigt sagt, att den omständigheten, att en människa begått ett fel, får icke beröva henne hennes pensionsmöjligheter. Den ståndpunkten är nästan lika gammal som jag, höll jag på att säga. Det kan jag ju emellertid icke säga. Men så länge jag har varit med, har jag också varit med om att biträda den ståndpunkten. Det är den enda, som håller. Ett subjektivt bedömande går icke att anlägga här med vidare framgång.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr förste vice talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Lindman, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i punkten 29 av utskottets förevarande utlåtande nr 42, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Ang. pension åt f. d. underståhållaren V. A. Tamm. (Forts.)

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan i förevarande punkt.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Punkterna 30—44.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 12.

Slutligen upptogs till behandling bankoutskottets utlåtande, nr 43, i anledning av vissa framställningar angående pensioner och understöd, att utgå av affärsdrivande verks medel m. m.

Punkterna 1—3.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 4, angående pension åt förra städerskan vid Tidaholms postkontor *Karolina Josefina Vilhelmina Skoglund.*

*Ang. pension
åt f. städerskan
K. J. V.
Skoglund.*

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 262, hade herr *Persson* i Tidaholm föreslagit, att riksdagen måtte bevilja förra städerskan vid Tidaholms postkontor *Karolina Josefina Vilhelmina Skoglund* en årlig pension till det belopp, som kunde anses skäligt.

Utskottet hemställde, att ifrågavarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade emellertid vid denna punkt avgivits av herrar *Akerberg*, *Torsten E. Ström*, *Bäcklund*, *Paulsen*, *Andersson* i Falkenberg och *Severin*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen, i anledning av förevarande motion måtte medgiva, att förra städerskan *Skoglund* finge från och med den 1 januari 1934 under sin återstående livstid uppbära en årlig pension av 300 kronor, att utgå av postmedel.

Efter föredragning av punkten yttrade:

Herr **Paulsen**: Herr talman! Det gäller här en änka, som varit städerska på postkontoret i Tidaholm i 16 år. Nu är hon gammal och orkeslös och behöver understöd. För ett par minuter sedan har kammaren bifallit två propositioner. Det gällde i det ena fallet punkten 32 i förra betänkandet. Där var det en, som varit städerska i statskontoret i nio år. I andra fallet, punkten 38, gällde det en, som varit städerska i skolöverstyrelsen i sju år. Där gingo utskottet och kammaren utan vidare in för pension. Här gäller det en städerska, som dock varit i statens tjänst i 16 år, men här har utskottet gått på avslag. Det ser onekligen mycket egendomligt ut, om man skall behandla människor så olika. I de första fallen gällde det visserligen propositioner, och här är det en motion. De första städerskorna, beträffande vilka vi fattade beslut för en stund sedan, voro anställda här i staden, medan denna varit anställd i landsorten, Tidaholm. Men när vi beviljat pension för de två

Ang. pension åt f. städerskan K. J. V. Skoglund. (Forts.)
 första, är det rimligt att bevilja pension för den sista, som varit lika länge i tjänst som de två andra tillsammans.

Jag kan upplysa, att första kammaren redan gått in för motionen, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Leffler: Herr talman! Vad beträffar denna punkt kan jag bekräfta herr Paulsens påpekande, att denna städerska tjänstgjort i 16 år, medan de föregående tjänstgjort kortare tid. Men å andra sidan vill jag säga, att tjänstgöringen i de två föregående fallen varit betydligt mycket längre per dag än vad förhållandet varit här. Denna städerska har endast tjänstgjort en eller två timmar om dagen på sin höjd, medan de andras tjänstgöring varit minst det dubbla. Det har varit denna omständighet, som föranlett utskottets ståndpunkt.

Jag tillåter mig yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Paulsen: Skillnaden i tjänstgöringstiden har möjligen varit en timme. Hon har haft en timme mindre tjänstgöring om dagen än de andra.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid punkten fogade reservationen; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den senare propositionen.

Ang. understöd åt f. lantbrevbäraren F. J. Johansson.

Härpå föredrogs *punkten 5*, angående understöd åt förre lantbrevbäraren Frans Johan Johansson. Ordet begärdes därvid av

Herr Carlström, som anförde: Herr talman! Jag borde kanske av den utgång, som näst föregående punkt fick, hoppas, att även här föreliggande punkt skulle bifallas av riksdagen eller andra kammaren i första hand. Men jag vågar ju ändock icke hoppas det. Ty jag tror, att generalpoststyrelsens och statskontorets åberopande av vad som skedde vid fjolårets riksdag i fråga om en motion av samma innebörd lägger så att säga hinder i vägen för att kammaren skulle kunna gå med på vad jag här yrkat angående denne lantbrevbärare. Jag skall sålunda för min del icke ens yrka bifall till motionen.

Men då man finner, att bankoutskottet, som här i nyss förevarande ärende påpekades, kan gå in för att bevilja pension till en städerska här uppe i Stockholm, som har tjänstgjort i sex år, måste jag uttala min synnerliga förvåning över de principer, som det värda bankoutskottet tillämpar. Det synes mig vara något underligt, att man icke kan värdera en lantbrevbärarens tjänster bättre. Han arbetar kanske mera än 5—6 timmar om dagen. Han är ofta ute i regn och rusk, när han gör sina posturer från poststationen uti bygden. Han har säkerligen kunnat göra samma nytta åt folket på orten och för övrigt åt staten som en städerska här uppe har gjort i ett statens verk. Det är bara dessa funderingar, herr talman, som jag här velat framföra.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 6—11.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. pension åt f. banarbetaren A. Hansson.

Punkten 12, angående pension åt förre banarbetaren Alfred Hansson.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 268, hade herr *Lövgren* föreslagit, att förre banarbetaren Alfred Hansson i Buddbyn, Överluleå, måtte av

Ang. pension åt f. banarbetaren A. Hansson. (Forts.)

riksdagen beviljas en årlig pension till så högt belopp, som vanligen brukade utgå till f. d. arbetare i statens tjänst med längre anställningstid än 25 år.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Punkten föredrogs. Därvid yttrade:

Herr Lövgren: Herr talman! När jag läst igenom det här utskottsbetänkandet, så har jag fått samma intryck som en talare nyss förut anfört, att det måtte vara mycket konstigt bestämt med principerna i bankoutskottet. I det ena fallet går man in för pensionering av en städerska med en anställningstid på 6—7 år, och i det andra fallet säger man nej, när det gäller en banarbetare, som har en anställningstid, som visserligen icke är kontinuerlig men som dock överspannar tiden från 1891 till 1932, en person, som huvudsakligen har vunnit sin bärgning genom arbete i statens tjänst. Jag kan uppriktigt sagt icke förstå rättvisan i att när det gäller tjänstemän och då framför allt dem, som komma upp i de högre lönegraderna, räkna med hela år, om de överhuvud taget under året haft anställning, men i fråga om banarbetare och enkla människor räkna ihop dagar till veckor, veckor till månader, månader till år. En anställningstid, som spänner över 30 år, får man sålunda ned till 15, 16 år. Sedan säger man, att man ger ingen pension åt vederbörande. Om herrarna titta på punkten 14 i samma betänkande, finna ni, att en jägmästare förtidspensioneras vid 47 års ålder och efter 19 års anställning. Han har rätt att uppbära 2,768 kronor om året, men man föreslår, att pensionen skall höjas till 4,020 kronor. Jag kan uppriktigt sagt icke förstå, var rättvisan ligger i det sätt, varpå man utmäter pensioner. — Jag ber herr talman, att få yrka bifall till min motion.

Herr Leffler: Herr talman! Jag skall be att få hänvisa till vad utskottet i denna punkt anfört, att motionen remitterats till statskontoret och järnvägsstyrelsen och att från båda dessa myndigheter avstyrkande utlåtanden inkommit till utskottet. På den grund har utskottet ansett sig böra avstyrka motionen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Lövgren begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i punkten 12 av utskottets förevarande utlåtande nr 43, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-

Ang. pension åt f. banarbetaren A. Hansson. (Forts.)
propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan i förevarande punkt.

Punkterna 13—18.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 13.

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 236, i anledning av vissa i statsverkspropositionen under utgifter för kapitalökning i vad angår jordbruksärenden gjorda framställningar;

nr 237, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till avlöningsstat för rikets allmänna kartverk;

nr 238, i anledning av väckt motion om anslag för utredning och undersökning rörande vattenavledningen från Lyckebyåns övre vattenområde till och med Kyrkebysjön;

nr 239, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare statsbidrag för undersökning rörande Emåns reglering;

nr 240, i anledning av väckta motioner om anslag till fullständig undersökning rörande åtgärder mot Klarälvens skadeverkningar vid översvämningar; och

nr 241, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till vissa åtgärder på skogshushållningens område m. m.

§ 14.

Till bordläggning anmälades:

statsutskottets utlåtanden:

nr 111, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till tilläggsstat för budgetåret 1933/1934, i vad den rör anslag till statliga och statskommunala reserverarbeten samt till främjande av bostadsbyggande;

nr 112, i anledning av väckt motion angående fyra beställningshavares vid försvarsväsendet löneförmåner;

nr 113, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under fjärde huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till tidskriften »Underrättelser för sjöfarande» jämte en i ämnet väckt motion; och

nr 114, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av gymnastiska centralinstitutet jämte i ämnet väckta motioner; samt

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 41, i anledning av väckt motion om ändring av tulltaxans bestämmelser rörande vissa kemikalier;

nr 42, i anledning av väckt motion om tullfrihet för vissa slag av maskiner; och

nr 43, i anledning av väckt motion om ökat tullskydd för tackjärn och gjutgods därav (icke smidbart).

§ 15.

Justerades protokollsutdrag.

§ 16.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Werner</i> i Höjen	under	5 dagar fr. o. m.	den 15 maj,	
› <i>Olsson</i> i Gävle	›	den 13 maj,		
› <i>Andersson</i> i Surahammar	›	3 dagar fr. o. m.	den 13 maj,	
› <i>Nilsson</i> i Hörby	›	3	› 13	›
› <i>Hansson</i> i Trollhättan	›	5	› 13	›
› <i>Ericsson</i> i Sörsjön	›	3	› 13	›
› <i>Aronson</i>	›	3	› 13	›
› <i>Olsson</i> i Golvvasta	›	2	› 13	›
› <i>Svensson</i> i Landskrona	›	3	› 13	›
› <i>Weijne</i>	›	2	› 14	› och
› <i>Andersson</i> i Ovanmyra	›	7	› 15	› .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.58 e. m.

In fidem
Per Cronvall.